

PARTICIPAREA ARMATEI ROMÂNE LA APLICAȚIILE MILITARE DESFĂȘURATE SUB EGIDA ORGANIZAȚIEI TRATATULUI DE LA VARȘOVIA (1969-1978)

Petre OPRIȘ*

În noaptea de 20 spre 21 august 1968, mari unități militare din cinci state membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia (U.R.S.S., R.P. Polonă, R.D.G., R.P. Ungară și R.P. Bulgaria) au invadat Cehoslovacia pentru a pune capăt acțiunilor de liberalizare promovate de la începutul anului 1968 de către o parte din liderii comuniști cehoslovaci, acțiuni cunoscute și sub titlul de „Primăvara de la Praga”.

Operațiunea brutală desfășurată la ordinul liderilor politici și militari sovietici împotriva Cehoslovaciei, un stat aliat, membru al Organizației Tratatului de la Varșovia, a determinat autoritățile de la București să analizeze și să impună rapid anumite limite partenerilor din cadrul alianței din care făceau parte. Astfel, la 11 septembrie 1968, în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., au fost aprobate „propunerile cu privire la unele măsuri pentru îmbunătățirea repartizării și structurii unităților și efectivelor forțelor armate ale R.S. România”¹. Practic, după analizarea „la rece” a întregii situații în care se afla Cehoslovacia după trei săptămâni de la invazie, grupul conducător al partidului² a adoptat în cadrul reuniunii respective o serie de hotărâri politice și militare cardinale, în vederea prevenirii unei invazii similare cu cea petrecută în noaptea de 20 spre 21 august 1968 în Cehoslovacia³. Și este posibil ca deciziile luate cu acel prilej să fi avut la origine un raport realizat de Ministerul Forțelor Armate,

* Lt.col. (r) dr.

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: A.N.I.C.), *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 149/1968, f. 3.

² La ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din ziua de 11 septembrie 1968 au participat: Nicolae Ceaușescu, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Alexandru Bârlădeanu, Emil Bodnăraș, Chivu Stoica, Paul Niculescu-Mizil, Virgil Trofin, Ilie Verdeț, Vasile Patilinet, Ion Ioniță, Ion Gheorghe și Gheorghe Logofătu. *Ibidem*, f. 2.

³ În operațiunea declanșată împotriva Cehoslovaciei în noaptea de 20 spre 21 august 1968 au fost implicate 23 de divizii sovietice, o divizie ungară, câte două divizii est-germane și poloneze, precum și o brigadă din armata bulgară. După stabilizarea situației politice de la Praga, autoritățile sovietice au acceptat retragerea din Cehoslovacia a forțelor militare poloneze, ungare, est-germane și bulgare. Totodată, autoritățile de la Moscova și cele de la Praga au încheiat un acord referitor la menținerea permanentă a cinci divizii sovietice pe teritoriul cehoslovac, în scopul „protejării țării de orice fel de amenințare venită din partea imperialismului”.

împreună cu reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Interne și ai Ministerului Afacerilor Externe, raport în care erau prezentate în primul rând greșelile săvârșite de liderii comuniști din Cehoslovacia în perioada premergătoare și pe timpul desfășurării operațiunii militare a trupelor invadatoare ale „țărilor prietene”.

Deciziile adoptate la 11 septembrie 1968, în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., au generat în mod inevitabil probleme în relațiile militare româno-sovietice. De exemplu, conform planului anual elaborat la Comandamentul Forțelor Armate Unite și acceptat de ministrul Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România, în toamna anului 1969 urma să se desfășoare pe teritoriile României și Bulgariei o mare aplicație de comandament și stat major, cu forțarea fluviului Dunărea. În cursul lunii iunie 1969, mareșalul Ivan I. Iakubovski s-a interesat despre concepția și planul de desfășurare a manevrelor respective și a solicitat autorităților militare de la București să i se prezinte documentele aplicației până la data de 1 august 1969. La rândul său, generalul-colonel G. P. Romanov, reprezentantul Comandamentului Forțelor Armate Unite (C.F.A.U.) la București, s-a întâlnit în ziua de 12 iunie 1969 cu generalul-colonel Ion Gheorghe și s-a interesat de stadiul în care se aflau pregătirile românești pentru aplicația comună din luna octombrie 1969. Șeful Marelui Stat Major român l-a informat atunci pe generalul sovietic despre faptul că manevrele respective urmau să fie amânate „datorită activităților deosebite din cursul acestui an, legate de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, a 25-a aniversare a eliberării patriei, a 25-a aniversare a Forțelor Armate și multe alte activități interne”⁴. Practic, generalul-colonel Ion Gheorghe a susținut în fața reprezentantului C.F.A.U. în România niște pretexte puerile, menite să ascundă adevăratele intenții ale lui Nicolae Ceaușescu și ale consilierilor săi, iar liderii militari sovietici au perceput această atitudine ca o încercare stângace și dezonorantă a autorităților de la București de derobare a României de sarcinile militare ce îi reveneau în Organizația Tratatului de la Varșovia.

Deoarece generalul-colonel G.P. Romanov a insistat ca ministrul român să-l informeze în mod oficial pe comandantul Forțelor Armate Unite despre amânarea aplicației militare comune a O.T.V. din luna octombrie 1969, generalul Ion Ioniță a solicitat și a primit aprobarea Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. pentru a trimite informarea respectivă la Moscova (7 iulie 1969).⁵ Mareșalul Ivan Iakubovski și-a manifestat surprinderea neplăcută și nedumerirea în legătură cu decizia autorităților române, iar generalul Ion Gheorghe s-a văzut nevoit să reia subiectul respectiv la întâlnirile cu generalul Serghe M. Ștemenko și mareșalul Ivan Iakubovski (Moscova, 9 septembrie 1969). În cursul discuțiilor care au avut loc în capitala Uniunii Sovietice, reprezentanții celor două părți au analizat posibilitatea replanificării pentru primăvara anului 1970 a manevrelor

⁴ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 97/1969, f. 106.

⁵ *Ibidem*, f. 2; 5; 107.

militare comune din octombrie 1969 și s-a stabilit desfășurarea unei aplicații de comandament și stat major cu transmisiuni în teren, sub conducerea ministrului român al Forțelor Armate⁶.

La sfârșitul lunii ianuarie 1970, generalul-colonel Ion Ioniță, ministrul Forțelor Armate, a trimis un raport lui Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, în care a propus componența forțelor armate participante la aplicația comună de comandament și stat major de armată, în teren, cu mijloace de transmisiuni, care fusese replanificată în toamna anului 1969 pentru luna martie 1970. România urma să fie reprezentată la acele manevre militare de comandamentele Armatei a 2-a, Diviziilor 2 și 9 Mecanizate, Brigăzii 32 Artilerie, Regimentului 29 Artilerie Antitanc, precum și de trei regimente de transmisiuni cu trupe, subunități de asigurare și deservire. Totodată, la aplicația respectivă urmau să participe un comandament bulgar de divizie de infanterie moto (brigadă de tancuri) cu subunități de asigurare și deservire, precum și o grupă operativă dintr-un comandament sovietic de divizie de infanterie moto cu subunități de asigurare și deservire.

Potrivit concepției acțiunilor de luptă și a planului propus de ministrul român al Forțelor Armate, manevrele militare din luna martie 1970 urmau să se desfășoare pe teritoriul României în raionul Tulcea – Urziceni – Călărași – Mangalia și aveau următoarea temă: „Ducerea operației de apărare în condițiile întrebuițării armii nucleare, concomitent cu nimicirea desantului maritim și aerian inamic, pregătirea și ducerea operației ofensive”. Aplicația urma să se desfășoare în perioada 23-28 martie 1970 sub conducerea generalului-colonel Ion Ioniță.

Ministrul Forțelor Armate a mai propus, în raportul adresat lui Ion Gheorghe Maurer, ca la manevrele militare din România să asiste miniștrii Apărării ai Bulgariei și Uniunii Sovietice (însoțiți de 3-4 persoane), mareșalul I.I. Iakubovski (însoțit de 3-4 persoane), locuitorii șefului de Stat Major al Forțelor Armate Unite și ai șefilor Marilor State Majore din armatele română, bulgară și sovietică. Totodată, generalul-colonel Ion Ioniță a precizat în raportul nr. M. 00474 din 28 ianuarie 1970 componența delegației române – generalii-colonei Ion Gheorghe și Marin Nicolescu, generalii-locotenenți Octavian Orban și Gheorghe Lefter, locotenent-colonelul Gheorghe Subotin și maiorul Vasile Crețu – care urma să se deplaseze la Moscova în perioada 6-15 februarie 1970 pentru a pune de acord, împreună cu reprezentanții bulgari și sovietici, „proiectele de convenții guvernamentale, concepția și planul de desfășurare ale aplicației, precum și unele probleme organizatorice privind: durata, data desfășurării aplicației, efectivele și tehnica de luptă – atât la executanți, cât și în conducerea aplicației; executarea recunoașterilor (puncte de comandă, itinerarii de deplasare, raioane de staționare etc.); modalitățile de trecere a frontierei de stat, de staționare și de circulație pe teritoriul Republicii Socialiste România;

⁶ *Ibidem*, dosar 122/1969, f. 2-4; 6-9.

sistemul de transmisiuni for, radio, radio-releu și pe înaltă frecvență și regimul de lucru al acestora; conducerea în secret a trupelor; asigurarea materială și modul de suportare a cheltuielilor pentru mijloacele materiale ce se vor pune la dispoziția comandamentelor din armatele Republicii Populare Bulgaria și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, la cererea fiecărei armate”⁷.

Generalul-colonel Ion Ioniță a propus în raportul său ca șeful delegației care se deplasa la Moscova pentru discuții – generalul-colonel Ion Gheorghe – să semneze din partea guvernului României convențiile guvernamentale propuse Bulgariei și Uniunii Sovietice de autoritățile de la București, în scopul executării în România, în luna martie 1970, a aplicației de comandament și stat major de armată. Convențiile respective includeau și câte un protocol anexat la documentul de bază, în care partea română dorea să fie menționate numeric autoturismele, autocamioanele, autobuzele de stat major, autostațiile radio de putere mare și mijlocie, nodurile mobile de transmisiuni, autoutilitarele, pistoletele, automatele, carabinele și cartușele pentru armele respective ce urmau să fie aduse în România de grupa operativă sovietică și de comandamentul bulgar, participante la aplicație. De asemenea, ministrul român al Forțelor Armate a propus cheltuirea a 23000 de lei pentru ca invitații din străinătate să aibă asigurate toate condițiile de trai necesare pe timpul desfășurării aplicației din România. Totodată, generalul Ion Ioniță a menționat faptul că pentru deplasarea grupei de generali și ofițeri români în Bulgaria și URSS, în vederea continuării aplicației din România, urmau să fie cheltuiți „6504 lei pentru transport și 7743 lei valută pentru diurna legală”⁸.

Președintele Consiliului de Miniștri a fost de acord cu propunerile generalului-colonel Ion Ioniță⁹. La rândul lor, membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., în frunte cu Nicolae Ceaușescu, au analizat la 2 februarie 1970 propunerile ministrului Forțelor Armate și au aprobat ca generalul-colonel Ion Gheorghe să fie împuternicit „să ducă tratative și să semneze convențiile cu guvernele U.R.S.S. și R.P. Bulgaria cu privire la participarea unei grupe operative dintr-un comandament de divizie [de] infanterie moto din armata sovietică și respectiv un comandament de divizie de infanterie moto din armata bulgară la aplicația de comandament și stat major de armată în teren, cu mijloace de transmisiuni, care se va desfășura în R. S. România în luna martie 1970”¹⁰.

Nu este greu de imaginat consternarea produsă la Moscova de pretențiile delegației conduse de generalul-colonel Ion Gheorghe. Practic, românii puneau sub semnul întrebării modalitatea de funcționare a blocului politico-militar

⁷ *Ibidem*, dosar 10/1970, f. 22-23.

⁸ *Ibidem*, f. 24. Pentru conținutul proiectului convenției româno-sovietice, *ibidem*, f. 25-32.

⁹ Pe raportul ministrului Forțelor Armate, președintele Consiliului de Miniștri a pus următoarea rezoluție: „La prezidiul permanent (al C.C. al P.C.R. cu propunerea să mearg[ă] la Moscova) și cineva de la (Ministerul Afacerilor) externe. ss. Ion Gheorghe Maurer (subl.n.)”. *Ibidem*, f. 20.

¹⁰ *Ibidem*, f. 4.

comunist din Europa. Pentru a nu crea un precedent periculos, reprezentanții sovietici și bulgari au respins în mod categoric semnarea convențiilor guvernamentale propuse de partea română, iar generalul-colonel Ion Gheorghe a fost nevoit să se întoarcă la Moscova la începutul lunii martie 1970 pentru a discuta cu mareșalul Ivan Iakubovski și generalul Serghie Ștemenko despre problema respectivă. Cu acel prilej, comandantul suprem al Forțelor Armate Unite a declarat că „nici nu poate fi vorba de încheierea unei convenții între guverne”. În raportul întocmit după întoarcerea din misiune a generalului-colonel Ion Gheorghe, ministrul Forțelor Armate i-a relatat lui Nicolae Ceaușescu următoarele: „*Mareșalul Iakubovski I. I. și generalul de armată Ștemenko S. M. au afirmat că noi, sub diferite pretexte, nu vrem ca pe teritoriul țării noastre să se desfășoare aplicații la care să participe și trupe din alte armate; dacă în anul 1969 au înțeles motivele pentru care nu s-a putut executa aplicația comună prevăzută, acum consideră ca premeditată condiționarea executării ei de încheierea unei convenții, pentru ca astfel aplicația să nu aibă loc.*

Au propus ca, pentru a se respecta, după părerea lor, legea existentă în Republica Socialistă România, în locul înscrierii în convenții, *datele referitoare la participarea la aplicație a comandamentelor din armatele U.R.S.S. și R.P. Bulgaria pe teritoriul țării noastre să se treacă fie pe hartă cu concepția aplicației, fie ca o anexă separată la concepție, așa cum este practica lor în relațiile cu celelalte armate ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia (subl.n.)*¹¹.

Conducătorii militari sovietici susțineau că propunerea lor era rezonabilă din moment ce „aplicația nici măcar nu se efectuează cu trupe, întrucât din partea armatei sovietice participă numai o grupă operativă a unui comandament de divizie, formată din 30-40 de ofițeri, iar comandamentul mării unității din armata bulgară intră pe teritoriul R. S. România doar 3-4 km”¹². În conformitate cu soluția propusă, Moscova considera suficient ca șeful Marelui Stat Major român și șeful Statului Major al C.F.A.U. să semneze documentele aplicației, urmând ca guvernul român să le aprobe potrivit prevederilor constituționale din România.

În discuțiile de la Moscova cu liderii militari ai alianței, generalului Ion Gheorghe i s-a reproșat faptul că armata română refuza să participe la aplicațiile ce urmau să aibă loc în Ungaria (iulie 1970) și R.D.G. (septembrie 1970).¹³ Cu

¹¹ Serviciul Istoric al Armatei (în continuare: S.I.A.), *fond D*, dosar V/2, vol. 3 (15/f.n.), f. 82; Constantin Olteanu, Alesandru Duțu, Constantin Antip, *România și Tratatul de la Varșovia (Istoric. Mărturii. Documente. Cronologie)*, Editura Pro Historia, București, 2005, p. 283.

¹² S.I.A., *fond D*, dosar V/2, vol. 3 (15/f.n.), f. 82.

¹³ De asemenea, în anul precedent, unitățile armatei române nu au participat la aplicația comună „Oder-Neisse 69”, desfășurată cu trupe sovietice, poloneze, est-germane și cehoslovace pe teritoriile Poloniei și R.D.G. (22-28 octombrie 1969). Cf. Wojtech Mastny, Malcolm Byrne, *A Cardboard Castle? An Inside History of the Warsaw Pact, 1955-1991 [Un castel din cărți de joc? O istorie internă a Pactului de la Varșovia (1955-1991)]*,

toate că era supus unei presiuni psihologice, șeful Marelui Stat Major român a reamintit interlocutorilor săi faptul că „fără încheierea convenției între guverne nu poate avea loc nici un fel de aplicație comună pe teritoriul țării noastre [...], noi ne îndeplinim obligațiile pe care ni le asumăm, inclusiv cele din planul cu activitățile comune, iar în unele cazuri și solicitările făcute în afara planului”¹⁴.

Poziția exprimată de generalul Ion Gheorghe la Moscova a fost reconfirmată la 10 martie 1970. Acesta a trimis o telegramă mareșalului Ivan Iakubovski prin care anunța că autoritățile române nu își schimbaseră opiniile. În consecință, aplicația comună a OTV, cu trupe, care trebuia să se desfășoare pe teritoriul României în primăvara anului 1970, a fost anulată.¹⁵ În schimb, a avut loc o aplicație de stat major cu Frontul, condusă de generalul-colonel Sterian Țircă (16-23 martie 1970, București), precum și o mare aplicație operativ-strategică demonstrativă a Comandamentului Infanteriei și Tancurilor (25 iunie – 10 octombrie 1970, poligonul Cincu).¹⁶

Reluarea cooperării armatei române cu celelalte armate ale state membre ale Organizației Tratatului de la Varșovia, în privința exercițiilor militare comune, s-a produs în toamna anului 1970. Hotărârea respectivă a aparținut Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., iar mesagerul acelei decizii a fost

National Security Archive Cold War Reader and the Center for Security Studies at ETH Zurich, Central European University Press, Budapest and New York, 2005, p. 339-341.

¹⁴ S.I.A., *fond D*, dosar V/2, vol. 3 (15/f.n.), f. 84.

¹⁵ În zilele de 18 și 19 mai 1970, o delegație condusă de Nicolae Ceaușescu a efectuat o vizită la Moscova. Cu acel prilej, liderul P.C.R. a discutat cu Leonid Ilici Brejnev și despre aplicația comună cu trupe, care ar fi trebuit să se desfășoare pe teritoriul României în primăvara anului 1970. Imediat după întoarcerea sa în țară, Nicolae Ceaușescu i-a convocat pe membrii Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. pentru a le prezenta rezultatele vizitei. Ședința respectivă s-a desfășurat în ziua de 20 mai 1970 și, în cursul acesteia, liderul român a declarat, printre altele: „*În ce privește aplicația la care se referă tovarășul Katușev, nici aceasta nu corespunde realității, pentru că noi nu numai că n-am fost împotriva, dar am pregătit-o. Am trimis pe șeful Statului Major (la Moscova), i-am dat și împuternicire să semneze (documentele necesare împreună cu mareșalii sovietici) pentru a avea loc aplicația și de aci (de la Moscova – n.n.) i s-a spus că ei (sovieticii – n.n.) nu pot să facă aplicația (în condițiile prezentate de șeful Marelui Stat Major român). Deci nu românii n-au vrut să facă această aplicație. Dar după cum știți, noi v-am spus chiar în 1966, că nu vom face nici în viitor asemenea aplicații decât pe baza înțelegerilor guvernamentale (subl.n.)*”. A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 59/1970, f. 17.

După cum se poate observa, Nicolae Ceaușescu a relatat într-un mod colocvial despre discuția sa cu Leonid Ilici Brejnev, expresia „noi v-am spus ...” având sensul de „noi, românii, am spus liderilor politici și militari sovietici ...”.

¹⁶ S.I.A., *fond D*, dosar V/2, vol. 3 (16/48), f. 86. Tema aplicației de stat major din luna martie 1970 a fost următoarea: „Operația de apărare a Frontului, cu trecerea ulterioară la ofensivă, cu întrebuițarea armelor de nimicire în masă”. În cadrul OTV, Frontul era eșalonul de comandă și conducere operativ-strategică. Compus din mai multe Armate, acesta era echivalentul Grupului de Armate (NATO). Nicolae Popescu, Mihail Grigorescu, *Istoria chimiei militare românești: 1917-2005*, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, 2005, p. 225; 345.

generalul Ion Ioniță, care a anunțat în cursul vizitei sale în R.D.G. faptul că „Republica Socialistă România va participa la aplicațiile militare ale țărilor Tratatului de la Varșovia, care vor avea loc pe teritoriul Republicii Democratice Germane, nu cu trupe, ci cu un comandament de stat major de regiment sau divizie dotat cu mijloace de transmisiuni corespunzătoare”¹⁷. Situația limită creată de autoritățile de la București în cadrul alianței, în primăvara anului 1970, a fost urmată în toamna aceluiași an de reluarea participării militarilor români la aplicațiile comune ale Organizației Tratatului de la Varșovia, în condițiile interzicerii tranzitului, staționării sau dislocării temporare a trupelor străine pe teritoriul României.

În anul următor s-a desfășurat la Mangalia Nord (stațiunea Neptun) un joc de război pe hartă, de Front, pe două eșaloane, condus de generalul-colonel Ion Ioniță, ministrul Forțelor Armate (22-27 martie 1971). La acesta au participat câte o grupă operativă românească din comandamentele Frontului, Armatei, Apărării Antiaeriene a Teritoriului și Marinei Militare, o grupă operativă sovietică dintr-un comandament de armată și o grupă similară bulgară. Cu acel prilej, autoritățile române nu au mai solicitat încheierea, în prealabil, a unor convenții cu Bulgaria și cu U.R.S.S., prin care să se reglementeze participarea militarilor străini la exercițiile planificate de Comandamentul Forțelor Armate Unite pentru a se desfășura pe teritoriul României¹⁸.

Două luni mai târziu, o grupă de generali și ofițeri români s-a deplasat la Sofia pentru o zi (19 mai 1971) cu scopul de a stabili condițiile de participare a unei divizii românești mecanizate, cu efective reduse, la o aplicație militară planificată de C.F.A.U. și condusă de ministrul bulgar al Apărării, generalul de armată Dobri Djurov. Cu acel prilej, șeful delegației române a invocat chestiunea încheierii unei convenții guvernamentale cu Bulgaria prin care să fie reglementată intrarea trupelor românești pe teritoriul bulgar pentru a participa la manevrele respective. Ministrul bulgar al Apărării a transmis prin generalul-locotenent Radonov, locțiitor al șefului Marelui Stat Major, următorul răspuns: „Aplicația este prevăzută în planul Statului major al Forțelor Armate Unite (pentru anul 1971), pus de acord cu ministerele Apărării și aprobat de guverne, plan cu care și partea română a fost de acord. A subliniat că *planul Statului major al Forțelor Armate Unite, ca organ superior, este lege pentru ei și se străduiesc să-l îndeplinească cât mai bine*”. Totodată, generalul-locotenent Radonov a declarat că legile țării sale nu prevedeau încheierea unei convenții așa cum a propus șeful delegației române, „iar

¹⁷ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 89/1970, f. 3.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 8/1971, f. 87; dosar 64/1971, f. 63. Aplicația operativ-strategică desfășurată în România în luna martie 1971 a avut următoarea temă: „Organizarea și executarea deplasării trupelor Frontului (Armatei) pe distanțe mari, cu trecerea obstacolelor naturale importante, concentrarea și respingerea agresiunii inamicului și pregătirea operației ofensive. Regruparea trupelor și ducerea operației ofensive, cu și fără întrebuintarea armelor de nimicire în masă, pe direcția operativă greacă și turcă”. Nicolae Popescu, Mihail Grigorescu, *op.cit.*, p. 225.

activitățile comune se hotărăsc la Comitetul Politic Consultativ și se aprobă de guverne și, ca atare, ministerul Apărării Populare nu poate să propună guvernului semnarea unei asemenea convenții. Dacă legile Republicii Socialiste România prevăd încheierea de convenții pentru asemenea activități, aceasta este o treabă internă, în care ei nu se amestecă. A subliniat însă că, dacă noi (românii – n.n.) dorim, putem prezenta problema Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România, pentru a obține dezlegarea participării la aplicație, pe teritoriul Republicii Populare Bulgaria putând veni cu orice forțe, chiar și cu o armată, fără a fi nevoie de convenție (subl.n.)”¹⁹.

Membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. au analizat problema respectivă în cadrul ședinței lor din 24 mai 1971 și au permis ca armata română să fie reprezentată de un stat major de divizie la aplicația de cooperare ce urma să aibă loc în anul 1971 în Bulgaria.

În cursul anului 1971 au avut loc și trageri de luptă ale trupelor de rachete, rachete antiaeriene și ale piloților aviației de vânătoare românești în poligoanele din Uniunea Sovietică, precum și acțiuni de recunoaștere a aerodromurilor din Ungaria, URSS și Bulgaria. Toate aceste operațiuni au fost repetate în anii următori de militarii români²⁰.

Relațiile militare dintre România și U.R.S.S. tindeau să se normalizeze după momentul „Martie 1970”, însă acestea nu au mai atins nivelul de cooperare din perioada 1961-1967 din cauza poziției ferme exprimate de partea română în privința încheierii unei convenții internaționale care să reglementeze problema tranzitării, staționării sau dislocării temporare a trupelor străine pe teritoriul României. De exemplu, în cursul unei întâlniri între generalul-colonel Ion Gheorghe și generalul de armată S.M. Ștemenko (București, 18 februarie 1971), șeful Marelui Stat Major român i-a comunicat șefului de stat major al Comandamentului Forțelor Armate Unite faptul că România condiționa semnarea protocolului privind includerea unor unități românești în compunerea Forțelor Armate Unite (pentru ducerea de acțiuni de luptă în comun, în caz de război, în perioada 1971-1975) de încheierea unor convenții guvernamentale între România și U.R.S.S., respectiv între România și Bulgaria, în scopul reglementării tranzitului, staționării sau dislocării temporare a trupelor străine pe teritoriul României. Generalul de armată S.M. Ștemenko a respins categoric propunerea românească, afirmând că „între protocol și convenție nu este nici o legătură, că legătura pe care o facem noi (românii – n.n.) este artificială, menită să exercite presiune pentru încheierea convenției și că nu este împluternicit, și dată fiind funcția sa, nu poate fi împluternicit să reprezinte partea sovietică în soluționarea acestei probleme, menționând că în problema convenției bilaterale el ar fi o a treia parte (subl.n.)”²¹. Totodată, generalul sovietic a declarat că protocoale similare fuseseră încheiate fără probleme cu reprezentanții R.D.G., Cehoslovaciei, U.R.S.S. și Bulgariei, iar polonezii și

¹⁹ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 64/1971, f. 63.

²⁰ *Ibidem*, dosar 8/1971, f. 88; dosar 102/1972, f. 60.

²¹ *Ibidem*, dosar 25/1971, f. 31.

maghiarii urmau să semneze documentele referitoare la armatele lor la 24 februarie 1971, respectiv la 1 martie 1971.²²

Deoarece generalul-colonel Ion Gheorghe și-a menținut poziția, protocolul privind includerea unor unități românești în compunerea Forțelor Armate Unite (pentru perioada 1971-1975) nu a fost încheiat la 18 februarie 1971, iar membrii Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. l-au împuternicit la 1 martie 1971 pe generalul-colonel Ion Ioniță să reia discuția despre documentul respectiv cu mareșalul Ivan Iakubovski și cu generalul bulgar Dobri Djurov în cadrul reuniunii Comitetului miniștrilor apărării ai statelor membre ale O.T.V. (Budapesta, 2-4 martie 1971). În mandatul acordat generalului Ion Ioniță s-a menținut condiția referitoare la încheierea convențiilor guvernamentale înainte de semnarea protocolului.²³ Acest lucru nu a împiedicat decât temporar planurile reprezentanților Comandamentului Forțelor Armate Unite de actualizare a documentelor militare ale alianței. Pentru a nu deteriora și mai mult relațiile României în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia, Nicolae Ceaușescu a acceptat în cele din urmă ca generalul-colonel Ion Ioniță să

²² În prima ședință a Comitetului Miniștrilor Apărării ai statelor membre ale O.T.V. (Moscova, 22-23 decembrie 1969), generalul-colonel Ion Ioniță a fost de acord cu proiectul intitulat „Direcțiile dezvoltării în continuare a trupelor terestre și a aviației de front a Forțelor Armate Unite ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia”, în care se preciza: „3. *Destinarea trupelor în compunerea Forțelor Armate Unite pentru anii 1971-1975, precum și măsurile privind dezvoltarea lor în această perioadă, inclusiv cele indicate la punctul 2, să fie perfectate prin Protocoale bilaterale, concret pentru fiecare țară. Punerea de comun acord și semnarea Protocoalelor amintite mai sus, între miniștrii Apărării ai statelor respective și comandantul suprem al Forțelor Armate Unite, să se facă prin înțelegeri reciproce în prima jumătate a anului 1970, în așa fel ca până la finele anului 1970 acestea să fie prezentate spre analiză și aprobare guvernelor respective (subl.n.)*”. În cadrul aceleiași reuniuni s-a stabilit „continuarea înlocuirii tancurilor T-34 cu altele mai moderne și reînregistrarea brigăzilor de rachete cu complexe R-17 [...] întărirea apărării antiaeriene a trupelor de uscat, prin înregistrarea acestora cu complexe de rachete antiaeriene și noi mijloace de radiolocație de descoperire și dirijare [...] continuarea înzestrării lor (a marilor unități de aviație – n.n.) cu avioane moderne de tipul MIG-21 și Su-7 b”. *Ibidem*, dosar 160/1969, f. 98-99.

Generalul-colonel Ion Ioniță a propus la reuniunea de la Moscova ca documentele bilaterale ce urmau să fie încheiate între miniștrii Apărării din fiecare stat membru al O.T.V. și Comandantul Suprem al Forțelor Armate Unite să fie perfectate după ședința Comisiei permanente C.A.E.R. pentru industria de apărare (din luna septembrie 1970) deoarece acestea depindeau de convențiile de lungă durată privind livrările reciproce de tehnică militară în cadrul O.T.V. Totodată, putem afirma cu certitudine că ministrul român nu a solicitat la Moscova, în nici un moment, ca, înainte de încheierea protocolului bilateral între România și C.F.A.U., să aibă loc semnarea unor convenții guvernamentale bilaterale între România și URSS, respectiv între România și Bulgaria, privind reglementarea tranzitului, staționării sau dislocării temporare în România a trupelor străine (pentru desfășurarea pe teritoriul românesc sau pe cel al statelor vecine României a manevrelor militare comune ale O.T.V.). Cf. *ibidem*, f. 3; 5; 90-103.

²³ *Ibidem*, dosar 25/1971, f. 4.

semneze protocolul respectiv, cu termenii indicați de Comandamentul Forțelor Armate Unite.

Doi ani mai târziu, liderul român și-a exprimat din nou opoziția față de propunerile reprezentanților C.F.A.U. Astfel, în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din 25 august 1973, Nicolae Ceaușescu a declarat: „*Să le spunem că suntem ocupați; să facem mai multe aplicații pe hartă. În general, să nu facem asemenea aplicații decât pe hartă, pentru că dacă facem cu trupe, numai rezerva de comandament, de pildă la transmisiuni, numai rezerva de comandament înseamnă o brigadă. În general, să ne mai uităm la toate aceste acțiuni. Sigur, să nu refuzăm categoric, ci să le spunem într-o formă prietenească cum am dori noi* (subl.n.)”²⁴.

Atitudinea lui Nicolae Ceaușescu și a generalilor aflați în subordinea sa față de aplicațiile militare comune organizate în România sub egida Organizației Tratatului de la Varșovia poate fi analizată și cu ajutorul a două documente provenite din fosta arhivă a Comitetului Central al P.C.R. Astfel, în cadrul ședinței Consiliului Apărării din ziua de 13 octombrie 1972 s-a discutat, printre altele, despre conținutul „Planului activităților comune ale Forțelor Armate Unite, pentru armata R.S. România, pe anul 1973”²⁵. Cu acel prilej, s-a aprobat desfășurarea pe teritoriul României, în perioada 12-21 februarie 1973, a unui joc de război pe hartă, cu tema: „Desfășurarea grupărilor de trupe aliate pe teatrul de acțiuni militare, cu respingerea simultană a agresiunii inamicului. Ducerea operației ofensive a Frontului și a acțiunilor de luptă ale forțelor maritime și trupelor de apărare antiaeriană ale statelor participante la Tratatul de la Varșovia”. La aplicație erau angajate „grupe operative de comandament de front, apărare antiaeriană a teritoriului și marină militară din armatele română, sovietică și bulgară”, în total aproximativ 400 de generali și ofițeri, dintre care numai 100 erau români.

Pentru prima dată de la înființarea alianței, Comandamentul Forțelor Armate Unite a prevăzut ca Frontul românesc să acționeze pe direcția operativă turcă, cu forțarea Strâmtoării Dardanele; până în acel moment, armata română fusese angajată numai în jocuri militare pe direcțiile operative nord-italiană (până în anul 1966) și greacă (din anul 1966).

În conformitate cu solicitarea făcută de șeful de Stat Major al Forțelor Armate Unite, mareșalul Ivan I. Iakubovski urma să conducă jocul de război în calitate de „comandant suprem al grupului de Fronturi de pe teatrul de acțiuni militare de sud-vest”. De asemenea, s-a prevăzut ca în conducerea aplicației să existe numai câte un locuitor român și bulgar, neînsoțiți de grupele lor de lucru, iar arbitrarea grupelor operative române urma să fie efectuată de generali și ofițeri sovietici.²⁶

²⁴ *Ibidem*, dosar 136/1973, f. 5.

²⁵ *Ibidem*, dosar 5/1973, f. 81.

²⁶ *Ibidem*, f. 81; 85. Până în acel moment se obișnuia ca mareșalul sovietic aflat în fruntea Comandamentului Forțelor Armate Unite și locuitorii săi care participau la aplicațiile alianței să fie însoțiți de grupe de lucru formate din generali și ofițeri.

În raportul nr. M 00298 din 20 ianuarie 1973, generalul de armată Ion Ioniță i-a propus lui Nicolae Ceaușescu să fie de acord cu concepția de ansamblu și cu desfășurarea aplicației la Mangalia Nord (stațiunea Neptun), unde condițiile de lucru și de cazare erau bune, în perioada 12-21 februarie 1973. Totodată, ministrul român al Apărării a propus să nu se accepte conducerea jocului de război de către mareșalul Ivan Iakubovski deoarece „ar însemna să se atribuie comandantului suprem al Forțelor Armate Unite prerogative de conducere neprevăzute în Statutul Forțelor Armate Unite și Comandamentului Unificat. Prin constituirea unei mari unități strategice multinaționale, de tipul grup de fronturi, s-ar crea un precedent, de scoatere de sub conducerea Comandamentului suprem național al R.S. România a trupelor din armata română, destinate în compunerea Forțelor Armate Unite. Această idee nu este în concordanță cu *Legea privind organizarea apărării naționale a R.S. România*, care prevede că, Consiliul Apărării „în timp de război, conduce nemijlocit operațiunile de luptă și de mobilizare a întregului potențial uman și material al țării». De asemenea, nu este în concordanță nici cu prevederile Protocolului privind destinarea unor trupe din armata R. S. România, în compunerea Forțelor Armate Unite, pentru ducerea acțiunilor de luptă comune în timp de război, în care se arată: «marile unități, unitățile și formațiunile din armata română destinate în compunerea Forțelor Armate Unite, pentru ducerea acțiunilor de luptă comune în timp de război, vor acționa ca mari unități operative (front-armată) de sine stătătoare, comanda lor revenind Comandamentului suprem național al R. S. România»²⁷.

Cea de-a doua propunere a ministrului Apărării Naționale nu a fost aprobată în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din ziua de 22 ianuarie 1973, Nicolae Ceaușescu acceptând ca mareșalul Ivan Iakubovski să conducă aplicația în calitate de comandant suprem al grupului de Fronturi²⁸.

Generalul de armată Ion Ioniță a susținut, de asemenea, ca arbitrajul și conducerea grupelor operative române să se realizeze de către „o grupă de generali și ofițeri din Ministerul Apărării Naționale al R.S. România, condusă de adjunctul ministrului apărării naționale – general-colonel Nicolescu Marin, care să fie și locțiitor al conducătorului jocului de război pentru partea română”. Totodată, ministrul român a propus adoptarea unei formule de compromis „în sensul ca în documentele jocului de război să se arate că trecerea trupelor [sovietice pe teritoriul României și a unităților românești pe teritoriul Bulgariei] se execută potrivit înțelegerilor intervenite între organele competente ale R.S. România și U.R.S.S., respectiv ale R.S. România și R.P. Bulgaria»²⁹. Pe de-o parte, Ion Ioniță cunoștea foarte bine poziția fermă exprimată de Comandamentul Forțelor Armate Unite, de neacceptare a ideii autorităților de la

²⁷ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 5/1973, f. 83.

²⁸ *Ibidem*, f. 2-3.

²⁹ *Ibidem*, f. 83.

București privind încheierea de convenții guvernamentale bilaterale care să reglementeze, din punct de vedere juridic, tranzitul trupelor străine pe teritoriul României.³⁰ Pe de altă parte, argumentul folosit de generalul Ion Ioniță – „jocul de război are loc pe hartă, iar deplasarea trupelor sovietice pe teritoriul R. S. României și ale noastre pe teritoriul R.P. Bulgaria este fictivă”³¹ – demonstrează că generalul român dorea ca aplicația să aibă loc. Astfel, s-a ajuns la soluția de compromis prezentată anterior, fiind menționate doar înțelegerile dintre state, nu și convențiile dorite de autoritățile române.

Aplicația „SOIUZ-73” dezvăluie faptul că liderii militari sovietici erau preocupați de cucerirea rapidă a strâmtorilor Bosfor și Dardanele în cazul declanșării unui război între N.A.T.O. și Organizația Tratatului de la Varșovia.³²

³⁰ O asemenea idee era în concordanță cu hotărârile adoptate în ședința Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din 11 septembrie 1968.

³¹ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 5/1973, f. 83.

³² Potrivit concepției de ansamblu a jocului de război „SOIUZ-73”, forțele Grupului de Armate Sud (NATO) atacau Bulgaria și ajungeau pe aliniamentul: Sud Sofia - Nord Gabcovo - Nord Burgas. Concomitent, forțele aeronavale ale NATO se angajau într-o bătălie la circa 150 de mile Est Constanța, iar la nord de Burgas era lansat un desant maritim în flancul Frontului 3 Sud (sovietic). Grupul de Armate Sud era alcătuit din Armata 1 Greacă (trei Corpuri de Armată) și Corpul 4 Armată grec (trei divizii), Armata 1 Turcă (Corpurile 3, 5 și 2 Armată) și Corpul 4 Armată turc (trei divizii). Totodată, Grupul de Armate Sud beneficia de sprijinul Corpului 6 Aviație Independent.

Armata română participa la aplicație și alcătuia Frontul 2 Sud cu 10 divizii (două mari unități fiind de tancuri), dintre care trei divizii aveau capacitate de luptă permanentă, trei divizii erau gata de luptă după 1-2 zile de la începerea războiului, iar patru divizii erau gata de luptă după 3-4 zile de la declanșarea ostilităților.

Grupul de mari unități românești, încadrat pe flancuri de două armate sovietice, se concentra la sud de Dunăre, între Ruse și Nikopol. Operațiunea de traversare a fluviului de către trupele sovietice și românești se desfășura în condițiile utilizării de către forțele NATO a armelor de nimicire în masă la punctele obligatorii de trecere de la Bechet-Oreahovo, Corabia-Lom Palanka, Islaz-Somovit, Turnu-Măgurele – Nikopol, Zimnicea-Belene, Giurgiu-Ruse, Oltenița-Turtucaia, Giurgeni – Vadu Oii, Brăila și Isaccea.

După încheierea concentrării la sud de Dunăre, forțele Organizației Tratatului de la Varșovia treceau la ofensivă. Unitățile românești (Frontul 2 Sud) acționau pe teritoriul Bulgariei în cooperare cu cele sovietice din Frontul 3 Sud, pe direcția Sud – Sud-Est. La un moment dat, direcțiile de acțiune ale celor două fronturi deveneau divergente, forțele sovietice urmând să atace spre Istanbul, în timp ce armata română încerca să ajungă la Strâmtoarea Dardanele și Marea Marmara. Pentru misiunea imediată a Frontului 2 Sud erau stabilite următoarele elemente: adâncimea înaintării (200-250 km), ritmul de înaintare a trupelor aflate în ofensivă (40-60 km/24 de ore) și durata de îndeplinire a misiunii (4-6 zile). Ulterior, un regiment românesc de desant-parășutare se angaja în luptă la est de localitatea Kanoka (în Turcia) în ziua a 5-a sau a 6-a de la deschiderea ostilităților. Acțiunea sa constituia preluđuul unei noi ofensive declanșate de armata română pentru crearea unui cap de pod la sud de Strâmtoarea Dardanele. Pentru misiunea următoare a Frontului 2 Sud erau stabilite următoarele elemente: adâncimea înaintării (200-250 km), ritmul de înaintare (30 km/24 de ore) și durata de îndeplinire a misiunii (7-8 zile).

De asemenea, se poate observa încadrarea armatei române între două armate sovietice în cursul aplicațiilor militare comune, lucru explicabil dacă ținem cont de problemele pe care autoritățile române le-au creat la Moscova, după evenimentele din august 1968, din Cehoslovacia. Desigur, jocul operativ de război „SOIUZ-73” era fictiv, dar Moscova dorea ca prin asemenea acțiuni să se pregătească cât mai bine din punct de vedere militar și, totodată, se pare că încerca să-i disciplineze pe români. Întâmplător sau nu, aplicația din anul 1973 s-a intitulat SOIUZ (UNIREA). O unire de interese pe care Nicolae Ceaușescu și colaboratorii săi nu aveau dreptul să o ignore. Ei știau că nu era indicat să tensioneze și mai mult relațiile cu URSS, liderul Organizației Tratatului de la Varșovia.

După doi ani de la desfășurarea exercițiului „SOIUZ-73”, la Mangalia Nord a avut loc o nouă aplicație comună de comandament și stat major, pe hartă, de Front, pe două eșaloane. Denumite codificat „NEPTUN-75”, exercițiile respective s-au desfășurat în perioada 7-21 aprilie 1975, au fost conduse de generalul de armată Ion Ioniță, ministrul Apărării Naționale, și au avut următoarea temă: „Organizarea și executarea deplasării trupelor Frontului (Armatei) pe distanțe mari”.³³

Un an mai târziu, generalul de armată Ion Ioniță l-a informat pe Nicolae Ceaușescu despre faptul că pe teritoriul Bulgariei se desfășoară o aplicație cu trupe comună sovieto-bulgară (24-27 mai 1976). După coroborarea informațiilor de care dispunea, ministrul Apărării Naționale a precizat liderului P.C.R.:

„Este pentru prima dată când o aplicație de o asemenea amploare (3 armate de arme întrunite și Comandamentul marinei militare) se desfășoară la nord de munții Balcani;

Concomitent cu acțiunea armatei române, marile unități ale Frontului 3 Sud urmau să se angajeze în luptă împotriva forțelor turcești din sud-estul Bulgariei, respingându-le până la Vest Istanbul. Apoi, o divizie de desant aerian sovietică urma să fie lansată în a 4-a sau a 5-a zi de la deschiderea ostilităților la nord-est de Izmit (la est de Istanbul), în imediata apropiere a Strâmtoarei Bosfor. Totodată, pe Marea Neagră urmau să se angajeze două bătălii aeronavale: prima, la 150 de mile Nord-Est Istanbul, iar cea de-a doua la circa 50 de mile Est Istanbul.

În același timp cu ofensiva declanșată împotriva Armatei 1 Turce, la flancul drept al armatei române se desfășura o operațiune militară similară. Forțele militare bulgare din cadrul Frontului 1 Sud, în cooperare cu o armată sovietică, respingeau acțiunile ofensive declanșate de Armata 1 Greacă, eliberau teritoriul bulgăresc ocupat de aceasta, cucereau localitățile grecești Komutini, Cavalla, Salonic și Cojani, după care ajungeau la litoralul Mării Egee. Petre Opriș, *Jocul operativ românesc de război „SOIUZ-73” (12-21 februarie 1973)*, în *Anuarul Muzeului Marinei Române 2003*, tom VI, Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța S.A., Constanța, 2005, p. 592-601; idem, *Documente inedite privind jocul operativ românesc de război „SOIUZ-73” (12-21 februarie 1973)*, în *Noi vremuri, noi actori: De la securitatea individuală la securitatea colectivă. Secțiunea: Teoria artei militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 213-234.

³³ Nicolae Popescu, Mihail Grigorescu, *op.cit.*, p. 345.

Unități din trupele sovietice participante, tehnica de luptă și materialele necesare acestora au fost transportate din U.R.S.S. pe mare în perioada 15-21.05.1976;

Aplicația a fost declanșată fără ca marile unități și unitățile participante să fie anunțate în prealabil, iar pentru completarea efectivelor au fost mobilizați și o parte din rezerviști;

Un intens trafic radio în rețelele radio ale marilor unități a fost semnalat în raionul Plevna, confirmând și prin aceasta existența celei de a 4-a armate de arme întrunite bulgare, în curs de constituire³⁴ (*Pentru detalii, vezi harta anexată*).

După aproape un an de la aplicația comună bulgaro-sovietică, la Mangalia Nord s-a desfășurat exercițiul militar „CALLATIS-77” (14-19 februarie 1977)³⁵, iar Comandamentul Forțelor Armate Unite a planificat pentru anul 1978 desfășurarea a două mari exerciții militare comune pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest, aplicații în care a fost implicată și armata română. Primul exercițiu a primit numele de cod „SOIUZ-78”³⁶ și a avut loc în perioada 10-21 martie 1978 la Mangalia Nord, iar cea de-a doua aplicație s-a desfășurat în toamna aceluiași an, pe teritoriul Bulgariei.

Generalul-colonel Ion Coman, ministrul Apărării Naționale, a stabilit în primăvara anului 1978 ca la exercițiul ce se desfășura în România, pe hartă, cu

³⁴ A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Secția Administrativ-Politică*, dosar 1/1976, f. 55.

³⁵ *Ibidem*, dosar 2/1976, f. 5-6; Nicolae Popescu, Mihail Grigorescu, *op.cit.*, p. 345. În raportul întocmit la 19 ianuarie 1977 și trimis lui Nicolae Ceaușescu, generalul-colonel Ion Coman a precizat: „La aplicație, din partea armatei noastre vor participa comandamentul frontului și comandamentele celor două armate, iar din partea armatelor R. P. Bulgaria și URSS, câte o grupă operativă de comandament de armată formată din 60-65 persoane fiecare și câte o grupă de lucru în conducerea aplicației compusă din 10-12 persoane fiecare”. Exercițiul respectiv a fost condus de ministrul român al Apărării Naționale. A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Secția Administrativ-Politică*, dosar 2/1976, f. 6.

Denumirile codificate ale aplicațiilor care au fost planificate de Comandamentul Forțelor Armate Unite pentru a se desfășura pe teritoriul României în perioada 1973-1991 au fost menționate sub diferite forme de către cei care au scris despre acestea. Uneori, aceștia au omis să includă în codificare ultimele două cifre din anul în care se executa exercițiul militar comun. Vezi, de exemplu, la Ion Șuța, *Cooperarea Comandamentului Militar român cu partenerii de alianță*, în „Dosarele Istoriei”, anul VI, nr. 8 (60)/2001, p. 36; Constantin Olteanu, *România – o voce distinctă în Tratatul de la Varșovia: memorii 1980-1985*, Editura ALDO, București, 1999, p. 70; 78; 94; 133; 136; 166.

³⁶ Un participant la exercițiul respectiv a precizat faptul că numele de cod al aplicației a fost „ASTRAL-78”, în timp ce o altă sursă indică numele de cod „SOIUZ-78”. Este puțin probabil ca regula sovietică privind stabilirea codificărilor pentru aplicații să nu fi fost respectată de către autoritățile de la București, mai ales că aceasta nu contravenea în nici un fel doctrinei militare românești și nici nu constituia o încălcare a independenței și suveranității României. Cu siguranță, unul dintre autori a folosit o codificare falsă și recunoaște acest lucru, dar se poate intui faptul că aplicația „ASTRAL-78” era, de fapt, „SOIUZ-78”. Victor Negulescu, *Spionaj și contraspionaj: din viața și activitatea unui ofițer de informații (1966-1996)*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 1999, p. 73; 79; Nicolae Popescu, Mihail Grigorescu, *op.cit.*, p. 345.

asigurarea transmisiunilor în teren, să participe comandamentul Armatei 3, care își avea sediul la Cluj-Napoca. Tema aplicației respective a fost următoarea: „Deplasarea și desfășurarea grupărilor de forțe ale forțelor armate ale țărilor aliate, concomitent cu respingerea agresiunii inamicului și trecerea la ofensivă pe direcția Sud-Vest”. Pe întreaga perioadă de desfășurare a aplicației, mareșalul Viktor Kulikov, comandantul suprem al Forțelor Armate Unite, a fost asistat de ministrul român al Apărării, precum și de generali și ofițeri sovietici, români și bulgari³⁷.

În conformitate cu concepția sovietică privind momentul inițial al războiului dintre statele N.A.T.O. și cele membre ale O.T.V., scenariul exercițiului „SOIUZ-78” prevedea „declanșarea agresiunii de către forțele N.A.T.O. (trupele elene sprijinite de Flota a 6-a americană din Marea Mediterană), cu ocuparea Bulgariei și încercarea de forțare a Dunării”³⁸. Totodată, se considera că Iugoslavia își păstra neutralitatea față de conflictul dintre cele două blocuri militare.

Marile unități ale O.T.V. – organizate în cadrul Fronturilor 1 și 2 Sud – aveau misiunea de a opri definitiv ofensiva inamicului pe malul drept al fluviului. Apoi, după efectuarea unor manevre de înlocuire a unor unități și de regrupare într-un nou dispozitiv de luptă, trupele sovietice, române și bulgare urmau să treacă la contraofensivă pentru „eliberarea teritoriului bulgar ocupat de către inamic și urmărirea forțelor N.A.T.O. în retragere, pentru cucerirea unui aliniament strategic în Peloponez”³⁹.

Conducătorul aplicației a adus la cunoștința participanților faptul că nu se prevedea utilizarea armelor de nimicire în masă în cadrul acțiunilor de luptă simulate, ci doar existența pericolului trecerii la întrebuintarea acestora de către ambele tabere. Forțele N.A.T.O. aveau la dispoziție, potrivit scenariului exercițiului, rachete nucleare tactice americane „Honest John”, similare cu rachetele sovietice 9 K 14 aflate în arsenalul OTV.

Misiunile Armatei 3 erau numeroase. Aceasta acționa în cadrul Frontului 2 Sud și trebuia să forțeze cursuri de apă, să rupă un aliniament de apărare fortificat, să dezvolte o ofensivă în cooperare cu armata bulgară și să cucerească un raion în adâncimea strategică a apărării inamicului.

Similitudinile între aplicațiile militare comune „SOIUZ-78” și „SOIUZ-73” sunt evidente: existența Frontului 2 Sud românesc, acțiuni de luptă împotriva unui inamic ce atacă prin surprindere și care poate utiliza arme de nimicire în masă, succesul operațiilor executate de O.T.V. împotriva N.A.T.O. – eliberarea Bulgariei și mutarea acțiunilor de luptă pe teritoriul

³⁷ Mark Kramer, *Warsaw Pact Military Planning in Central Europe: Revelations From the East German Archives [Planificarea militară a Pactului de la Varșovia în Europa Centrală. Dezvăluiri din arhivele est-germane]*, în *Cold War International History Project Bulletin*, no. 2, Fall 1992, p. 19.

³⁸ Victor Negulescu, *op.cit.*, p. 75.

³⁹ *Ibidem*. În planurile aplicației, Armata 3 Română a fost renumerotată, devenind Armata 6.

inamicului. Deosebirea majoră între cele două exerciții militare constă în direcția principală pe care acționa Armata Română pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest: pe „Direcția operativă turcă”, spre strâmtoarea Dardanele, cu crearea unui cap de pod la est de orașul turcesc Kanoka (în anul 1973), respectiv pe „Direcția operativ greacă”, stabilind un aliniament strategic de apărare la Istmul Peloponez (în anul 1978).⁴⁰

Concepția exercițiului „SOIUZ-78” a fost păstrată în linii mari și la aplicația strategică de cooperare desfășurată cu trupe în Bulgaria, în toamna anului 1978. Operațiunile în care erau angajate unitățile alianței aveau loc atât pe „Direcția greacă”, cât și pe „Direcția turcă” și armata română a participat doar la jocul de război organizat pe hartă. Potrivit planurilor Comandamentului Forțelor Armate Unite, sovieticii urmau să utilizeze pentru prima dată două Fronturi proprii pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest.⁴¹ Unul dintre aceste fronturi se constituia în eșalonul doi strategic, concentrându-se în „Transilvania, Moldova și Muntenia, de unde, ulterior, să fie introdus în bătălie în adâncimea strategică”⁴².

Planul respectiv i-a nemulțumit pe conducătorii militari români. Aceștia nu erau de acord cu efectuarea unor experimente pe teritoriul României, de genul exercițiilor comune desfășurate în vara anului 1968 de armatele U.R.S.S., Poloniei, R.D.G., Ungariei și Bulgariei, înainte de invadarea Cehoslovaciei. De aceea, o delegație militară română s-a deplasat la Moscova pentru a discuta cu partea sovietică despre scoaterea Frontului constituit de Regiunea Militară Kiev din proiectul concepției aplicației⁴³. Ca urmare a opoziției exprimate de militarii români, Moscova a acceptat să renunțe la planificarea acțiunilor celui de-al doilea Front sovietic și a modificat aliniamentul de începere a exercițiului comun, mutându-l la sud de Dunăre.

În concluzie, autoritățile române au încercat, începând din august 1968, să supraliciteze propagandistic opoziția lor în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia cu scopul de a obține pe plan internațional o poziție care să le permită un acces mai ușor la creditele și tehnologia de vârf din Europa Occidentală și America de Nord. Documente inedite, descoperite recent la Arhivele Naționale Istorice Centrale, confirmă faptul că autoritățile de a București au permis unităților militare sovietice să tranziteze România după evenimentele din

⁴⁰ Cf. A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 5/1973, f. 83; Victor Negulescu, *op.cit.*, p. 77.

⁴¹ Fronturile respective erau alcătuite din mari unități ale Regiunilor Militare Odessa și Kiev.
⁴² Ion Șuța, *Cooperarea Comandamentului Militar român cu partenerii de alianță*, în „Dosarele Istoriei”, anul VI, nr. 8 (60)/2001, p. 35.

⁴³ Delegația a fost condusă de generalul-colonel Marin Nicolescu – adjunct al ministrului Apărării Naționale. Acesta a fost însoțit la Moscova de generalul-locotenent Ion Șuța – prim-locuitor al șefului Marelui Stat Major și șef al Direcției Operații, generalul-maior Dumitru Păunescu – locuitorul șefului Statului Major al F.A.U. pentru armata română, și coloneii Mihai Pricop și Virgil Târziu.

Cehoslovacia, în scopul participării acestora la anumite aplicații militare desfășurate pe teritoriul Bulgariei.⁴⁴ Totodată, se poate constata faptul că tensiunile existente între Moscova și București nu au fost atât de puternice încât să fie întrerupte zborurile repetate ale avioanelor militare sovietice deasupra României în anii 1972-1974 (2-4 survolări pe lună). Acestea au fost efectuate cu permisiunea autorităților de la București, în scopul de „a continua cercetarea din aer a mijloacelor radiotehnice ale țărilor capitaliste vecine cu țările socialiste”⁴⁵. Asemenea acțiuni strict-secrete pot pune sub semnul întrebării conceptul de „Maverick”⁴⁶ creat de propagandiștii regimului comunist din România deoarece Nicolae Ceaușescu a acceptat ca aparate de zbor militare aparținând unui alt stat să intre, în mod repetat, în spațiul aerian românesc pentru a desfășura acțiuni de spionaj electronic împotriva altor țări. În opinia noastră, afirmația referitoare la

⁴⁴ În anul 1999, generalul Constantin Olteanu a afirmat: „Începând tot din anul 1968, România nu a mai permis nici tranzitarea teritoriului său de către trupe aparținând altor state, având sau nu armament asupra lor, ori survolarea teritoriului său de către aeronave militare străine. Evident, această poziție a fost criticată, și s-a insistat să revenim asupra ei (subl.n.)”. Constantin Olteanu, *op. cit.*, p. 36.

Opinia exprimată de fostul ministru al Apărării Naționale (la mijlocul anilor '70, adjunct al șefului Secției pentru Problemele Militare și Justiție a C.C. al P.C.R.) este în contradicție flagrantă cu informațiile provenite din fosta arhivă a C.C. al P.C.R. De exemplu, în ziua de 12 februarie 1977, Cancelaria C.C. al P.C.R. a comunicat în scris miniștrilor Ion Coman și Ion Stănescu faptul că „a fost aprobată *propunerea Ministerului Apărării Naționale*, cuprinsă în nota nr. M. 0790 din 10 februarie a.c. *privind tranzitarea și asigurarea deplasării prin R.S. România a unei coloane militare sovietice, care participă la o aplicație de comandament și stat major pe teritoriul R. P. Bulgaria* (subl.n.)”. Permisul de tranzitare a României de către comandamentul unei divizii sovietice, cu mijloace de transmisiuni, din cadrul Regiunii Militare Odesa, a fost valabil pentru perioada 26 februarie 1977 (orele 16.00-17.00) – 5 martie 1977 (orele 18.00-19.00), iar aplicația din Bulgaria s-a desfășurat „în cadrul planului de activități comune ale Forțelor Armate Unite, cu participarea comandamentului unei divizii [sovietice], compus din 160-174 persoane și 50-60 autovehicule (subl.n.)”. A.N.I.C., *fond C.C. al P.C.R. – Secția Administrativ-Politică*, dosar 2/1976, f. 38-39.

Coloana sovietică a avut la dispoziție 11-12 ore pentru a se deplasa de la Reni la Negru Vodă, pe itinerarul: Reni – Galați – Brăila – Bărăganul – Țândărei – Hârșova – Constanța – Negru Vodă. La întoarcere, sovieticii au intrat pe la Negru Vodă (5 martie 1977, orele 06.00-07.00) și au folosit același itinerar pentru a ajunge la Reni. *Ibidem*, f. 40.

În Nota nr. M. 0790 din 10 februarie 1977, trimisă lui Nicolae Ceaușescu de către generalul-colonel Ion Coman, există o informație și despre o altă aplicație a Organizației Tratatului de la Varșovia, care a avut loc în Bulgaria: „Raportez că în anul 1974, pe baza aprobării Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., transmisă de Cancelaria C.C. al P.C.R. cu nr. 2480/02414 din 10.06.1974, în același scop, a tranzitat teritoriul R. S. România, o coloană de 70 autovehicule cu 240 militari sovietici (subl.n.)”. *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, *fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie*, dosar 2/1973, f. 27; dosar 1/1974, f. 164.

⁴⁶ Conceptul de „Maverick” (lb. engleză: *solitar nonconformist*) a fost utilizat în anii '70 în cercurile politice și jurnalistice occidentale pentru a defini metaforic fronda lui Nicolae Ceaușescu față de sovietici.

interzicerea de către autoritățile de la București, începând din anul 1968, a survolărilor efectuate de aeronave militare străine deasupra României poate fi amendată cu ajutorul unor documente care se află în fosta arhivă a C.C. al P.C.R.⁴⁷

⁴⁷ De exemplu, la 27 ianuarie 1976, generalul de armată Ion Ioniță a solicitat și a primit acordul lui Nicolae Ceaușescu pentru ca două avioane DC-9 ale companiei austriece de transport „AUA” să survoleze teritoriul României „în zilele de 23/24 februarie și 01/02 martie 1976, câte un zbor de la Viena la Damasc, cu înapoierea de fiecare dată în ziua următoare, în scopul transportării de trupe O.N.U. din Austria în Siria și invers (subl.n.)”. A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Secția Administrativ-Politică, dosar 3/1976, f. 2.

În ziua de 24 martie 1976, ministrul Apărării Naționale a trimis un raport lui Nicolae Ceaușescu, referitor la solicitarea firmei norvegiene „Norvig A/S” din Oslo privind „acordul de survol al teritoriului țării noastre și de aterizare pe aeroportul Otopeni pentru un avion Cessna 310. Survolul și aterizarea se execută în ziua de 26 martie 1976, în scopul transportării de la Oslo la Istanbul a 120 kg explozibil (mostre comerciale) (subl.n.)”. Liderul P.C.R. a aprobat solicitarea respectivă. *Ibidem*, f. 24.

După o lună și jumătate, Cancelaria C.C. al P.C.R. a adus la cunoștința lui Emil Bobu, Ion Ioniță și George Macovescu faptul că a fost aprobată solicitarea companiei „AUA” referitoare la survolarea României de către un avion DC-9 „în zilele de 18 și 24 mai 1976, de la Viena la Damasc, cu înapoierea în aceeași zi, în scopul transportării de trupe ONU din Austria în Siria și înapoi (subl.n.)”. *Ibidem*, f. 80.

La 17 iulie 1976, colonelul Cristian Gheorghe, loțiitorul Departamentului Aviației Civile, a solicitat aprobarea prim-ministrului Manea Mănescu pentru ca un avion DC-9 al companiei „AUA” să execute patru zboruri de la Viena la Damasc și retur, fără aterizare pe teritoriul României. Zborurile respective urmau să aibă loc „în nopțile de 23/24, 24/25, 30/31 august și 31 august/01 septembrie 1976, în scopul transportării de trupe din contingentul ONU [instalat la granița dintre Siria și Israel] (subl.n.)”. Generalul Ion Ioniță și Manea Mănescu au avizat favorabil propunerea respectivă și, pe data de 26 iulie 1976, Cancelaria C.C. al P.C.R. a comunicat ministrului Apărării Naționale și prim-ministrului României faptul că Nicolae Ceaușescu a fost de acord cu „survolarea teritoriului României de către un avion al Companiei austriece (subl.n.)”. *Ibidem*, dosar 2/1976, f. 128; 130.

Un alt caz este cel din adresa semnată la 14 martie 1977 de către Manea Mănescu, Ion Ioniță și Ion Stănescu și trimisă lui Nicolae Ceaușescu. În documentul respectiv s-a precizat faptul că autoritățile române au primit din partea companiei „AUA” o solicitare privind survolarea teritoriului României de către o aeronavă străină (a companiei BALKAN), în ziua de 20 martie 1977, în scopul transportării de muniții de la Viena la Sofia. La 16 martie 1977, Cancelaria C.C. al P.C.R. a comunicat lui Manea Mănescu, Ion Stănescu, Ion Coman și George Macovescu faptul că „a fost aprobată propunerea privind survolarea teritoriului R. S. România la data de 20 martie a.c., de către un avion tip Il-18 al Companiei BALKAN – R.P. Bulgaria”. *Ibidem*, f. 57.

România nu a fost survolată doar de aeronave ale companiei „AUA” care transportau contingente ONU în Orientul Mijlociu. Potrivit unui document inedit, datat 10 iunie 1976, generalul de armată Ion Ioniță a solicitat acordul lui Nicolae Ceaușescu pentru ca un avion Boeing-720 B al companiei daneze „MAERSKAIR” să survoleze România „în zilele de 20, 21 și 22 iunie a.c. de la Stockholm la Tel Aviv, cu înapoierea a doua zi, 21, 22 și 23 iunie a.c., în total 3 zboruri, în scopul transportării de trupe ONU din Suedia în Israel și înapoi (subl.n.)”. Liderul P.C.R. a aprobat solicitarea, iar Cancelaria C.C. al P.C.R. a anunțat decizia respectivă lui Emil Bobu, Ion Ioniță și George Macovescu (11 iunie 1976). *Ibidem*, dosar 3/1976, f. 127-128.

Sperăm ca istoricii să poată afla în curând și de ce anume opinia publică din România a primit informații false timp de mai mulți ani. Să fie oare o întâmplare faptul că intoxicarea a fost realizată chiar de către cei care, la un moment dat, au avut cunoștință și au permis tranzitul trupelor sovietice prin România și survolarea teritoriului național de către avioane militare străine și care, după căderea regimului comunist din România și pierderea privilegiilor de care beneficiau în calitate de nomenclaturiști ai P.C.R., nu au mai recunoscut faptele pe care le-au comis cu bună știință? Pentru a răspunde la această întrebare este necesar să fie aprofundată cercetarea documentelor din fosta arhivă a C.C. al P.C.R. și coroborarea lor cu alte informații, provenite din surse memorialistice și de la Serviciul Istoric al Armatei.

Aplicațiile militare comune care s-au desfășurat în România începând din anul 1973 au avut o serie de elemente comune cu exercițiul „SOIUZ-73”. În primul rând, acestea au avut loc în principal pe hartă, fără să fie permisă tranzitarea, staționarea sau dislocarea temporară a trupelor străine pe teritoriul României, în ciuda protestelor permanente ale mareșalilor și generalilor sovietici.

În al doilea rând, s-a menținut un „Front românesc”, constituit pentru o situație de război, sub conducerea comandantului Comandamentului Infanteriei și Tancurilor, care se subordona ministrului Apărării și lui Nicolae Ceaușescu. O asemenea măsură a creat posibilitatea să se afirme că toate unitățile și comandamentele românești, care se aflau în compunerea Forțelor Armate Unite, se subordonau unei comenzi naționale atât pe timp de pace, cât și pe timp de război⁴⁸. Este, însă, greu de crezut faptul că, într-o situație reală, Moscova ar fi acceptat să încalce un principiu de luptă elementar – cel al comenzii unice – și să pună astfel în pericol marile unități ale Organizației Tratatului de la Varșovia angajate pe Teatrul de Acțiuni Militare Sud-Vest doar pentru a satisface vanitatea lui Nicolae Ceaușescu. Organizația Tratatului de la Varșovia a fost în întregime creația liderilor U.R.S.S., așa că, în mod firesc, conducerea militară a alianței revenea Kremlinului, indiferent de concepțiile și de interesele românilor.

În al treilea rând, începând din anul 1966, aplicațiile militare comune în care erau angajate forțele românești au fost concepute și s-au desfășurat pe

Două luni mai târziu, generalul-colonel Ion Coman a solicitat acordul lui Nicolae Ceaușescu pentru ca un avion An-24 să transporte militari din Armata populară bulgară pe itinerarul Varna-Odessa și retur, în perioada 15-25 august 1976. Raportul nr. M. 03688 din 7 august 1976 al ministrului Apărării Naționale, privind survolarea României de către un aparat militar bulgar, a fost aprobat de liderul P.C.R. (9 august 1976). *Ibidem*, f. 151-152.

⁴⁸ Fostul șef de stat major al Frontului românesc, generalul-locotenent Ion Șuța, a afirmat în anul 2001: „Primul comandant al Comandamentului Infanteriei și Tancurilor, respectiv al «Frontului român» la război, a fost gl.col. Sterian Țircă, care era și adjunct al ministrului Apărării, iar șef de Stat Major a fost gl.mr. Ion Șuța. În felul acesta, toate trupele și comandamentele românești destinate în compunerea F.A.U. se subordonau «Frontului român» și astfel s-a instituționalizat comanda națională a acestora și la pace și la război”. Ion Șuța, *Cooperarea Comandamentului Militar român cu partenerii de alianță*, în „Dosarele Istoriei”, anul VI, nr. 8 (60)/2001, p. 35.

Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest – de regulă pe „Direcția operativă greacă” – și aveau ca scop „formarea unor deprinderi practice necesare organizării, planificării și conducerii luptei (operației) la eșalon Divizie-Armată”⁴⁹. De obicei, Comandamentul Forțelor Armate Unite stabilea ca armata română să desfășoare la începutul fiecărei primăveri aplicațiile sale comune operativ-strategice, pe hartă.

Locul de desfășurare al exercițiilor planificate de C.F.A.U. a fost fixat de ministrul român al Apărării, cu acordul lui Nicolae Ceaușescu, pe litoralul Mării Negre, la Mangalia Nord (stațiunea Neptun).⁵⁰ Astfel, se evita ca generalii și ofițerii din comandamentele militare străine să locuiască pentru câteva zile la București, prevenindu-se executarea unei posibile lovituri de stat sovietice îndreptată împotriva liderului Partidului Comunist Român.

Există, însă, și o altă justificare a deciziei de a alege localitatea Neptun ca loc de desfășurare a aplicațiilor militare comune, pe hartă. De exemplu, s-a susținut faptul că „această operație strategică, de mare complexitate, cuprindea și măsuri privind apărarea litoralului Mării Negre și a gurilor Dunării. Deși se rezolvau pe hartă și în sală, participanții aveau posibilitatea să cunoască direct și o parte a teritoriului avut în vedere în concepția aplicației, ca și pe oamenii locurilor”⁵¹.

Considerăm că o asemenea analiză pierde din vedere tocmai concepția generală a aplicațiilor comune planificate de Comandamentul Forțelor Armate Unite pentru România (începând din anul 1966): desfășurarea exercițiului militar la sud de Dunăre, cu unitățile celor trei Fronturi lansate în ofensivă pe teritoriul Bulgariei pe direcțiile operative greacă și/sau turcă. Litoralul românesc și Gurile Dunării nu se aflau nici un moment pe linia frontului deoarece sovieticii aplicau o variantă îmbunătățită a „doctrinei Sokolovski”⁵², misiunile principale pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest fiind de cucerire a Strâmtorilor Bosfor și Dardanele și de creare a unei aliniament de apărare al O.T.V. la Istmul Peloponez. Cunoașterea teatrului de operații dobrogean sau a românilor care locuiau în Dobrogea nu se regăsesc în concepția generală a exercițiilor militare planificate de C.F.A.U. împreună cu armata română pe Teatrul de Acțiuni Militare de Sud-Vest.

⁴⁹ Victor Negulescu, *op. cit.*, p. 72.

⁵⁰ Generalii și ofițerii români și străini invitați să participe la aplicațiile pe hartă organizate de ministrul român al Apărării erau cazați în vilele de protocol de la Neptun, botezate cu nume de pomi fructiferi, flori sau copaci – „Mărul”, „Părul”, „Nufărul”, „Crinul”, „Panseluța”, „Salcia”, „Bradul”. Ședințele militare în plen aveau loc în sala de conferințe a actualului complex „Ambasador”, aflat la intrarea în zona de protocol. Comandor Ion-Simion Sorocianu, *Interviu acordat lui Petre Oprea*, București, 3 februarie 2004.

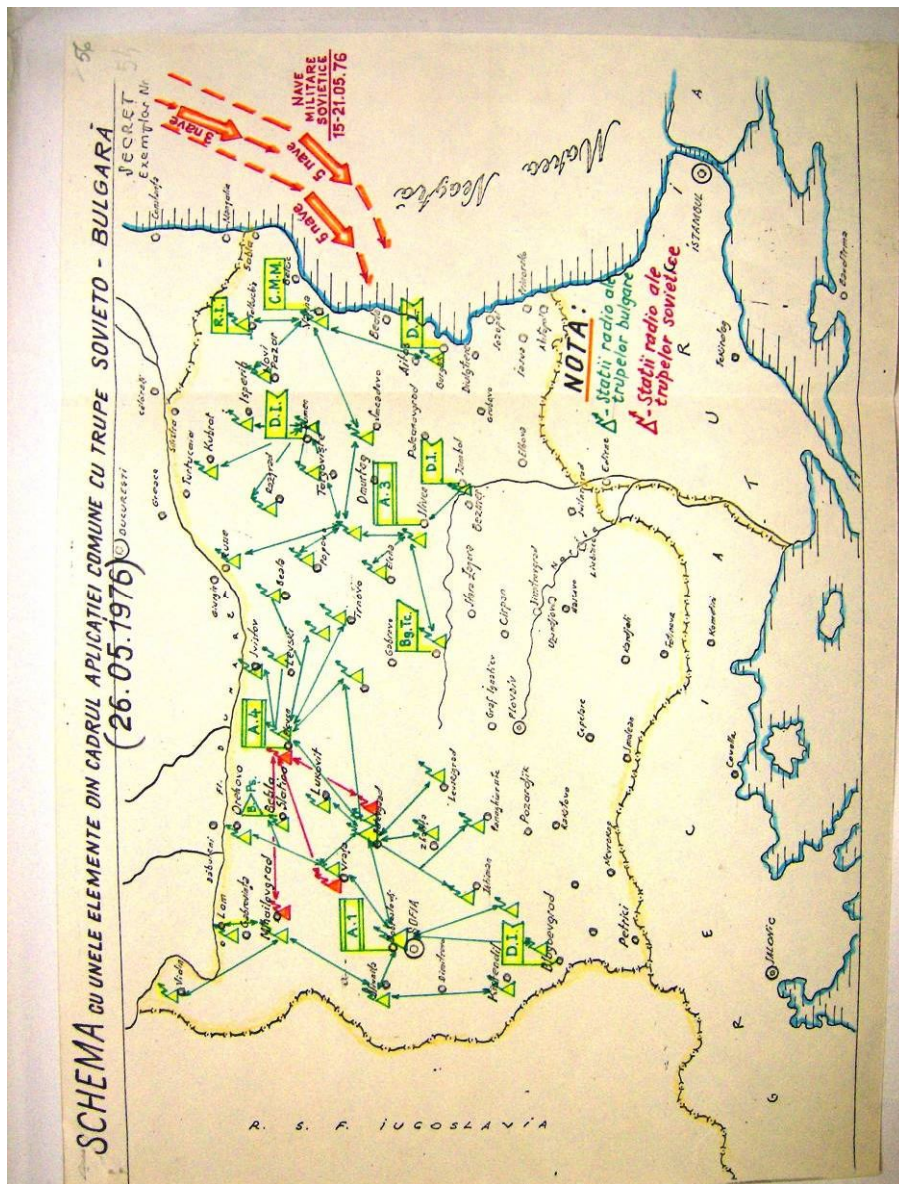
⁵¹ Constantin Olteanu, *op. cit.*, p. 80.

⁵² Cf. *Strategia militară*, coord. mareșal V.D. Sokolovski, Editura Militară, București, 1972, p. 353-354.

ANEXĂ

SCHEMA

cu unele elemente din cadrul aplicației comune cu trupe sovieto-bulgare
(26 mai 1976)

Sursa:

A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Secția Administrativ-Politică, dosar 1/1976, f. 56.

УЧАСТИЕ РУМЫНСКОЙ АРМИИ В ВОЕННЫХ УЧЕНИЯХ, РАЗВЕРНУТЫХ ПОД ЭГИДОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ВАРШАВСКОГО ДОГОВОРА (1969-1978)

Петре ОПРИШ

В ночь с 20 на 21 августа 1968 года крупные военные части организации Варшавского договора (СССР, Польская Народная Республика, Д.Р. Германия, Н.Р. Венгрия и Н.Р. Болгария) вторглись в Чехословакию, чтобы прекратить выступления за освобождение, начавшиеся в 1968 году некоторыми коммунистическими лидерами Чехословакии, выступления, известные как «Пражская весна».

Эта жестокая операция, развернутая по приказу политических и военных советских лидеров против Чехословакии, государство-члена Организации Варшавского договора, побудила власть Бухареста проанализировать ситуацию и срочно ввести определенные ограничения партнерам по договору, к которому сами принадлежали. Таким образом, 11 го сентября 1968 г на заседании Президиума Центрального Комитета К.П.Р. были утверждены „предложения по принятию мер в отношении распределения и структуры воинских частей и численности армейских сил Румынии”. Практически, после хладнокровного анализа ситуации в Чехословакии через 3 недели после вторжения, группа партийных руководителей приняла, в рамках соответствующего совещания, несколько кардинальных военных и политических решений для предотвращения вторжения, подобного 20-21 августа 1968 в Чехословакию. Не исключено, что принятые решения исходили из рапорта Министерства Вооруженных сил совместно с Министерством внутренних дел и Министерством иностранных дел, в котором, в первую очередь, были представлены ошибки, допущенные коммунистами Чехословакии в предшествующий период и во время развертывания военной операции, вторгшихся частей „дружеских стран”.

Решения, принятые 11 сентября 1968-ого на заседании Постоянного Президиума ЦККПР, неизбежно выявили проблемы в румыно-советских военных отношениях.

Например, согласно годовому плану, разработанному Военным штабом объединенных сил и утвержденному министерством Вооруженных сил Румынии, осенью 1968 года должны были состояться на территории Румынии и Болгарии большие учения командования и главного штаба по форсированию Дуная. В течение 1968 года маршал Иван И. Якубовский

интересовался замыслом и планами развёртывания соответствующих маневров и потребовал от военных руководителей Бухареста предоставить документы учений до 1-ого августа 1969г. В свою очередь, генерал-полковник Г.П. Романов, представитель командования объединённых вооружённых сил в Бухаресте, встретился 12-ого июня 1969 года с генералом - полковником И.Георге и интересовался положением дел по подготовке румынских сил к совместным учениям в октябре 1969-ого года. Шеф Главного штаба Румынии проинформировал советского генерала о том, что данные учения будут отложены „из-за особых мероприятий в течение этого года, связанных с X-ым Конгрессом К.П.Р., XXV-ой годовщиной освобождения Родины и 25-ой годовщиной Вооружённых сил, а также многих других мероприятий”. Практически, генерал-полковник И. Георге высказал представителю командования Объединённых вооружённых сил в Румынии ребяческие отговорки, предназначенные прикрыть истинные намерения Н. Чаушеску и его консилиеров, а военные советские лидеры восприняли такое отношение, как неловкую и недостойную попытку властей Бухареста уклониться от военных обязанностей, которые надлежали Румынии в Организации Варшавского Договора.

Поскольку генерал-полковник Г. Романов настаивал на том, чтобы румынский министр информировал официально командующего Объединённых вооружённых сил об отсрочке Объединённых военных учений с октября 1969 года, генерал И. Ионица просил и получил разрешение Президиума СККПР информировать Москву (7 июля 1969). Маршал Иван Якубовский выразил неприятное удивление и недоумение в связи с решением румынских властей, а генерал И. Георге был вынужден возвратиться к этому вопросу на встрече с генералом С. Штеменко и маршалом И. Якубовским (Москва, 9 сентября 1969 г.). В ходе бесед, имеющих место в столице СССР, представители двух сторон рассмотрели возможности перенесения с октября 1969 года на весну 1970 г. всеобщих военных маневров под командованием румынского министра Вооружённых сил.

В конце января 1970 генерал-полковник И. Ионица, министр вооружённых сил, направил рапорт И. Георге Мауреру, председателю консилиума министров, в котором предложил состав вооружённых сил, участвующих в учениях на открытом пространстве со средствами связи, в марте 1970 года. Румыния должна была быть представлена на этих маневрах: штабами 2-ой Армии, 2-ой и 9-ой механизированными дивизиями, 32-ой артиллерийской бригадой, 29-ым полком противотанковой артиллерии, а также тремя полками с поподразделениями обеспечения и обслуживания. В тоже время в данных учениях должны были участвовать болгарский штаб мотопехотной дивизии (танковая бригада) с подразделениями обеспечения и

обслуживания, а также оперативная группа советского штаба мотопехотной дивизии с подразделениями обеспечения и обслуживания.

Согласно задуманным военным действиям и планам, предложенным румынским министром Вооруженных сил, военные маневры в марте 1970-ого года должны были разворачиваться на территории Румынии в районе: Тульча- Урзичень- Кэлэраш- Мангалия и имели следующее задание: „выполнение операции по защите в условиях использования атомного оружия, одновременно с уничтожением морского десанта, воздушного врага, подготовкой и выполнением наступательных операций”. Учения должны были разворачиваться в период с 23его-28ого марта под командованием генерал-полковника И. Ионица.

Министр Вооруженных сил еще предложил в рапорте, адресованном И. Георге Мауреру, чтобы на учениях присутствовали министры вооружённых сил Болгарии и Советского Союза, (сопровожаемые 3-4 лицами), маршал Якубовский (так же сопровождаемый 3-4 лицами), заместители командующего главного штаба объединенных вооружённых сил и главных штабов румынской, болгарской и советской армий. В тоже время генерал-полковник И. Ионица уточнил в рапорте № М. 00474 от 28ого января 1970 года состав румынской делегации: генерал-полковники И. Георге, Марин Николеску, генерал-лейтенанты О. Орбан и Г. Лефтер, полковники Г. Субботин и майор В. Крецу, которые должны были прибыть а Москву в период с 6-15 февраля 1970 года, чтобы согласовать вместе с болгарскими и советскими представителями „проекты правительственных договоров, замыслы и план развёртывания учений, а также и оргазационные вопросы как: длительность, дата, численность, боевая техника как у исполнителей, так и у командования маневрами; осуществление разведопераций: (командный пункт, трассы перемещений, районы расположения (дислокации), а так же способы перемещения через государственные границы; остановки и движение по территории Социалистической республики Румыния; системы передач фор?, радио, радио-реле и на высокой частоте; рабочий режим, секретное руководство частями, материальное обеспечение и способ несения расходов материльных средств, которые будут предоставлены в распоряжение командования Болгарии и Советского Союза по требованию каждой армии.

Генерал-полковник И. Ионица предложил в своем рапорте, чтобы шеф делегации, кто поедет в Москву-И. Ионица-подписал бы со стороны Румынского правительства государственные соглашения, предложенные Болгарии и Советскому Союзу властями Бухареста с целью исполнения в Румынии в марте 1970ого учений командования и штаба армии. Эти соглашения включали бы и протокол- приложение к основному документу, в которм румынская сторона хотела бы назвать число легковых

машин, грузовых, автобусов штаба, авто-радиостанций мощных и средней мощности, передвижные узлы передач, пистолеты, автоматы, карабины и боезапасы для этого оружия, что будет ввезено в Румынию оперативной советской группой и командованием Болгарии, участвующими в учениях. Также румынский министр Вооружённых Сил предложил затраты в 23000 лей для того, чтобы иностранным гостям были обеспечены все жизненно-необходимые условия на период учений в Румынии. В тоже время и И. Ионица отметил, что для переезда группы румынских генералов и офицеров в Болгарию и СССР в связи с продолжением учений после Румынии будут необходимы затраты 6504 лей на транспорт и 7743 лей валюте как командировочные.

Президент Консилиума Министров был согласен с предложениями И. Ионица. В свою очередь, члены постоянного Президиума Ц.К.К.П.Р. во главе с Н. Чаушеску проанализировали 2-го февраля 1970 г. предложение министра Вооружённых Сил и утвердили генерал-полковника И. Георге ответственным «вести переговоры и подписывать соглашение с правительствами СССР и Болгарии в связи с участием оперативной группы из штаба мотопехотной дивизии советской армии и штаба мотопехотной дивизии болгарской армии в учениях командных штабов и штабов армий на открытой территории со средствами связи, которые будут развернуты в Социалистической Республики Румыния в марте 1970 года».

Не трудно представить потрясение произведенное претензиями румынской делегации Иона Георге. Практически, румыны поставили под сомнение способность существования коммунистического военно-политического блока Европы. Чтобы не создавать опасного прецедента, советские и болгарские представители категорически отвергли подписания правительственных соглашений, предложенных румынской стороной, а генерал-полковник И. Георге был вынужден возвратиться в Москву в начале марта 1970 года и снова обсуждать эту проблему с маршалом Якубовским и генералом армии Штеменко. По этому поводу Якубовский сказал: „не может быть и разговора о заключении соглашения между правительствами”. В рапорте после возвращения из Москвы доложил министру Вооруженных сил Н. Чаушеску следующее: *Маршал Якубовский и генерал армии Штеменко подтвердили, что мы, под любыми предложениями, не хотим, чтобы на нашей территории разворачивались учения с участием воинских частей других стран; если в 1969 году они поняли причины, по которым мы не хотим этих совместных учений, то теперь считают что преднамеренное требование выполнения подписания правительственного соглашения, для того рода учений-просто их аннулируют.*

Предложили, чтобы для соблюдения, по их мнению, действующего закона в Румынии, в место записи соглашения *данных об участии в учениях главных штабов СССР и Болгарии на территории нашей страны было бы указано на карте с замыслом учений или отдельном приложении замысла* так, как это

практикуется в отношениях с другими армиями стран Варшавского договора”.

Советские военные руководители утверждали, что их предложение было резонным с того момента, когда „учения не разварачивались с воинскими частями, поскольку в оперативной группе штаба дивизии участвуют 30-40 офицеров, а главный штаб больших воинских частей болгарской армии продвинется по территории Румынии только на 3-4 км”. В соответствии с предложенным решением, Москва считала достаточным, чтобы Шеф Главного штаба Румынии и Шеф Главного штаба объединенных сил подписали документы учений, а уже потом румынское правительство их одобрило бы согласно конституционным законам Румынии.

В беседах в Москве с военными лидерами объединения генералу И. Георге было поставлено в упрёк то, что румынская армия отказалось участвовать в учениях, которые будут проходить в Венгрии (июль 1970 год) и в Демократической республике Германии (сентябрь 1970 года).

Хотя был подвергнут психологическому давлению, Шеф главного штаба Вооружённых сил Румынии напомнил своим собеседникам, что „без подписания соглашения между правительствами не каких совместных учений на нашей территории не может быть... мы выполняем свои обязательства, которые взяли на себя, включая и те, что в плане совместных действий, а в некоторых случаях и те, что не предусмотрены планом”.

Позиция, выраженная генералом И. Георге в Москве, была снова подтверждена 10 марта 1970 года. Он направил в Москву телеграмму маршалу Якубовскому, в которой еще раз подтвердил что власти Румынии не изменили своего решения. Конечно, после этого совместные учения военных частей, которые должны были бы разварачиваться на территории Румынии весной - 1970 года, были аннулированы. За то имели места учения штабов фронта, руководимые генерал-полковником Стерияном Цырка (16-23 марта 1970 года Бухарест) и большие оперативно-стратегические демонстративные учения штабов Пехотных и Танковых Войск (25 июня-10 октября 1970 года на полигоне Чинку).

Возобновление сотрудничества румынской армии с другими армиями стран-членов Организации Варшавского договора в отношении совместных военных маневров произошли осенью 1970 года. Соответствующее решение исходило от постоянного Президиума ЦККПР, а посланником для этого решения был избран генерал И.Ионица, который объявил во время своего посещения Германии, что „Р.С.Р. будет участвовать в военных маневрах стран Варшавского договора, которые будут иметь место на территории демократической Германии, не с военными частями, а со штабами полков и дивизий, оснащенных средствами соответственной связи”. Кризисная ситуация, созданная властями

Бухареста в рамках объединения весной 1970 года, была возобновлена осенью того же года участием румынских военных в совместных маневрах Организации Варшавского договора с условием запрещения транзита, остановок или временного размещения иностранных войск на территории Румынии.

На следующий год развернулась в Северной Мангалии (Курорт Нептун) военная игра по картам фронтов в два этапа, руководимая генерал-полковником И. Ионица, министром вооружённых сил (22-27 марта 1971 год). В ней участвовали по одной румынской группе от штаба фронта, штаба армии, штаба противовоздушной обороны и Военного флота; оперативная советская группа штаба армии и такая же болгарская группа. По этому случаю румынские власти уже не требовали предварительного заключения соглашений с Болгарией и СССР, которыми было бы регламентировано участие иностранных воинских частей в плановых маневрах штабов объединённых сил, на территории Румынии.

Двумя месяцами позже группа румынских генералов и офицеров прибыла в Софию на один день (19 мая 1971 года) с целью установить условия участия одной румынской моторизированной дивизии уменьшенной численности в плановых военных учениях О.В.Д., руководимых болгарским министром обороны, генералом армии Добри Джуров. По этому случаю глава румынской делегации вспомнил о заключении правительственного договора с Болгарией, по которому было регламентировано вхождение воинских частей Румынии на территорию Болгарии для выполнения учений. Болгарский министр передал через генерал-полковника Радонова, заместителя командующего главным штабом следующий ответ: „Учения предусмотрены планом главного штаба ОВД (на 1971 год), согласованы с министерствами Вооружённых сил и одобрены правительствами, румынская сторона также была согласна. Подчеркнул, что такой план главного штаба О.В.Д., как высшего органа, является законом для них и они будут стараться выполнить его как можно лучше”. В тоже время Радонов заявил, что законы его страны не предусматривают заключения такого соглашения, какого хочет румынская делегация, а совместные действия разрешаются на консультативном политическом комитете и одобряются правительствами, так что министерство обороны не может предложить правительству подписать такое соглашение. Если румынские законы требуют такого подписания соглашения, то это является внутренним делом, в которое они не вмешиваются. Если румыны хотят, они могут предоставить этот вопрос решению Великого Национального собрания РСР, чтобы получить разрешение на участие в учениях в Болгарии и могут прибывать с любыми воинскими составами, даже с армией без каких либо соглашений.

Члены постоянного президиума ЦКРКП, проанализировав

проблему 24 мая 1971 года, разрешили румынскому штабу дивизии участвовать в учениях в Болгарии.

В течение 1971 года имели место боевые стрельбы ракетных воинских частей, противовоздушных частей и летчиков истребительной авиации Румынии на полигонах СССР; операции по разведке аэродромов в Венгрии, СССР и Болгарии. Все эти операции были повторены в последующие годы румынскими военными.

Военные отношения между Румынией и СССР начали налаживаться после событий „марта 1970 г.” но всё же не достигли уровня сотрудничества 1961-1967 годов из-за твердой позиции румынской стороны в отношении заключения международного соглашения по регламентации транзита, остановок и временного расположения иностранных военных частей на территории Румынии. Во время встречи (Бухарест 18 февраля 1971-ого года), обсуждая планы на период 1971-1975 года, генерал Штеменко на те же предложения румынской стороны выразил категорический отказ, заявив: что „между протоколом и договором нет никакой связи, связь, которую делаете вы (румыны) искусственная, призванная создать давление и, таким образом, подписать это соглашение,... мая функция не позволяет мне представлять советскую сторону в разрешении этой проблемы, в этом двустороннем подписании, я был бы только третьей стороной”. В тоже время он заявил, что протоколы уже подписаны без проблем с представителями Г.Д.Р., Чехословакии, СССР и Болгарии, а с поляками и венграми будут подписаны соответственно- 24-ого февраля 1971 года и 1 марта 1971 года.

Так как генерал-полковник И. Георге сохранял свою позицию, протокол по включению некоторых румынских воинских частей в состав Объединенной армии ОТВ не был подписан 18 февраля 1971 года, а постоянный президент ЦККПР, уполномочил генерала И.Ионица возобновить переговоры 1-ого марта 1971 года с Иваном Якубовским и с болгарским генералом Добри Ждуровым в рамках встречи комитета министров В.С. Государств участников Варшавского Договора (Будапешт 24 марта 1971). В мандате генерала И.Ионица было указано, что до подписания протокола должно быть подписано государственное соглашение. Но это только временно задержало планы представителей главного штаба ОСВД. Чтобы не ухудшать еще больше отношения Румынии с Организацией Варшавского Договора, Н. Чаушеску, в конце концов, согласился чтобы генерал Ионица подписал протокол в срок указанный штабом ОСВД.

Двумя годами позже румынский лидер снова выразил оппозицию. 25 августа 1973 года Н. Чаушеску заявил: „скажем им, что мы заняты : сделаем больше операций на карте. И вообще, будем делать эти манёвры только на карте, так как если будем их осуществлять с воинскими частями, то только штабные резервы (например, части связи) составят бригаду. В

общем, посмотрим еще раз на все эти действия. Конечно, не откажем категорически, но скажем в дружеской форме, как бы мы хотели”.

Отношение Н. Чаушеску и ему подчинённых генералов можно проанализировать по двум документам из архива Ц.К.К.П.Р. Так, в рамках заседания Консилиума Обороны от 13 октября 1972 г. Был обсуждён, среди прочего, и вопрос „о содержании совместного плана действий О.С.В.Д. Для Румынии на 1973 год”. По этому случаю было утверждено согласие на развертывание на территории Румынии в период 12-21 февраля 1973 года, военных игр на карте на тему: „развертывание группировок воинских частей на театре военных действий с одновременным отпором вражеской агрессии. Проведение наступательных операций по фронту и боевых действий морских и противовоздушных сил государств-участников В.Д”. На учения были задействованы оперативные группы штаба фронта, противовоздушная оборона местности и военные морские части румынской армии, советской и болгарской, в общей сложности 400 генералов, офицеров, среди которых только 100 были румыны.

Впервые со дня создания О.С.В.Д. штаб О.В.С. предложил, чтобы румынский фронт действовал в направлении Турции с захватом пролива Дарданеллы; до этого румынская армия действовала только в направлении северной Италии (до 1966 года) и Греции (с 1966 года).

Военными играми должен был руководить Маршал Якубовский в качестве Верховного командующего группой фронтов на юго-западном театре военных действий. Также было предусмотрено, что в руководстве учениями были бы только по одному румынскому и болгарскому заместителю без сопровождения рабочей группы, а арбитраж должны были проводить советские генералы и офицеры.

В рапорте № М 00298 от 20 января 1973 года генерал армии И.Ионица предложил Н.Чаушеску согласиться с замыслом в целом и с развертыванием учений в Мангалии (Курорт Нептун), где условия для работы и размещения были лучше, в период с 12-21 февраля 1973 года. В тоже время он предложил не соглашаться с тем, чтобы военными учениями руководил Маршал Иван Якубовский, потому что это означало бы признать исключительное право Верховного Командующего ОВС, не предусмотренное в уставе ОВС и Единого Штаба. Таким образом, был бы создан прецедент удаления из-под командования верховным Национальным штабом воинских румынских частей, предназначенных в состав ОВС. Эта идея не согласуется с законом об организации Национальной Обороны С.Р.Р., который предусматривает, что консилиум обороны „во время войны руководит непосредственно боевыми операциями и всем гражданским и материальным потенциалом страны”. Также, это не соответствует предписаниям протокола о развертывании боевых действий румынских воинских гостей, где записано: „большие

соединения, соединения и части румынской армии, предназначенные в состав ОВС, должны действовать как большие оперативные соединения (фронт-армия) самостоятельно и их руководство осуществляет верховный, национальный штаб СРР”.

Второе предложение министра национальной обороны не было одобрено на заседании 22 января 1973-его года. Н. Чаушеску согласился, чтобы маршал Якубовский руководил учениями в качестве Верховного главнокомандующего группы фронтов.

Генерал армии Ионица еще предложил, чтобы арбитраж и руководство оперативными группами проводилось бы генералами и офицерами министерства Национальной обороны Румынии под руководством генерал-полковника Николеску Марина, кто был бы и заместителем руководителя играми с румынской стороны. Тогда же румынский министр предложил утверждение компромиссной формулировки „в том смысле, чтобы в документах военных игр было бы показано, что переход воинских частей (советских по территории Румынии и румынских по территории Болгарии) проводился бы согласно взаимопониманию между компетентными органами Румынии-СССР и Румынии- Болгарии”.

С одной стороны, генерал Ионица хорошо знал позицию Главного штаба ОСВД о непринятии предложения о заключении межгосударственного соглашения, которое регламентировала бы юридически транзит иностранных войск по территории Румынии. С другой стороны, его выражение: „военные игры развертываются только на картах, а прохождение советских воинских частей по территории Румынии и наших по территории Болгарии- вообще фиктивно”- доказывает, что генерал Ионица желал бы, чтобы военные игры состоялись. Поэтому и пришли к компромиссному согласию только о взаимопонимании между государствами, а не о межгосударственном соглашении, как хотели власти Румынии.

Учения „СОЮЗ-73” показали, что советские военные лидеры были заняты быстрым захватом проливов Босфор и Дарданелла в случае войны НАТО-ОВД. Также можно заметить расположение румынской армии между двумя советскими армиями во время военных совместных маневров, что объяснимо, если принять во внимание проблемы, созданные румынскими властями в Москве, после событий в августе 1968 года в Чехословакии. Конечно, военные игры „СОЮЗ-73” были фиктивными, но Москва хотела этими играми приготовить как можно лучше военные силы и как-то дисциплинировать румын. Случайно или нет, но игры были озаглавлены „СОЮЗ”-объединение (единение). Единство интересов, которое не имел право игнорировать Н. Чаушеску и его сотрудники. Они знали, что нельзя было больше держать под напряжение румыно-советские отношения, тем более, что СССР был лидером Организации

Варшавского Договора.

Через 2 года после военных игр „СОЮЗ-73” в северной Мангалии имели место новые военные учения на карте, по фронту в два эшалона. Кодовое название „НЕПТУН-75”. Данные учения развернулись в период с 7-21 апреля 1975 года и проходили под командованием министра Национальной Обороны И. Ионица. Тема учений „Организация и выполнение передислокации частей фронта (армии) на большие расстояния”.

Годом позже генерал армии И.Ионица информировал Н.Чаушеску, что на территории Болгарии развертываются совместные учения советско-болгарских частей (24-27 мая 1976 г.). Тогда министр Национальной Обороны уточнил: „Это в первые, когда учения такого масштаба (3 вооруженные армии и штаб военного флота) разворачивают свои действия на севере от Балканских гор.

Воинские части СССР, боевая техника и все другие материалы были транспортированы по морю в период 15-21 мая 1976 года.

Учения были начаты без предварительного объявления, а для докомплектования численности была использована часть резерва.

Интенсивная радиосвязь была зафиксирована в районе Плевны, еще раз подтвердив этим нахождение 4-ой армии Болгарии в момент образования” (Детали смотри на карте-приложении).

Почти через год после совместных болгаро-советских учений, в северной Мангалии развернулись военные учения „Галлатис-77” (14-19 февраля 1977), а штаб ОВС уже запланировал на 1978 год два крупных совместных учения на юго-западном театре военных действий, где участвовали и румынские военные соединения. 1-ое учение получило кодовое название „СОЮЗ-78” и проходило с 10-21 марта 1978 года в северной Мангалии, а 2-ое-осенью того же года на территории Болгарии.

Генерал-полковник И. Коман, министр Национальной Обороны постановил, что в учениях, которые будут развернуты в Румынии весной 1978 года на карте, с обеспечением полевой связи, будет участвовать штаб 3-ей армии, расположенный в Клуж-Напоке. Тема учений: „Размещение и развертывание военных соединений вооруженных сил стран-союзниц одновременно с уничтожением вражеской агрессии и переход в нападение на юго-западном направлении”. На протяжении всего периода учений Маршал Виктор Куликов, верховный главнокомандующий Объединенных военных сил, был ассистирован министром Обороны Румынии и румынскими, советскими и болгарскими офицерами и генералами.

Согласно советской концепции в связи с возможной войной НАТО-ОВД, сценарий учений „СОЮЗ-78” предусматривал агрессивное развязывание войны войсками НАТО (греческие воинские части, поддержанные 6-ым американским флотом Средиземного моря) с

оккупацией Болгарии и попытками форсирования Дуная”. В то же время считалось, что Югославия будет соблюдать нейтралитет по отношению к конфликту между этими двумя военными блоками.

Крупные соединения ОВД, организованные в первый и второй южные фронты, имели задачу остановить нападение врага на правом берегу Дуная. Затем, после выполнения маневров по замещению некоторых частей и перегруппировки в новые боевые соединения, советские, болгарские и румынские части должны были перейти в контрнаступление для „освобождения болгарской территории, занятой врагом, и преследования сил НАТО в отступлении для завоевания новой стратегической линии в Пелопонез”.

Руководитель операции довел до сведения участников, что не предусмотрено использование оружия массового уничтожения в рамках симулированных действий, а только возможность риска перехода к использованию оружия обоими лагерями. Согласно сценарию войска НАТО имели в распоряжении американские атомные тактические ракеты „Honest John”, идентичные советским ракетам 9K14, находящимся в арсенале ОВД.

Задачи третьей армии были многочисленны. Она действовала в рамках 2-ого южного фронта и должна была форсировать реку, прорвать укрепленную линию фронта, развить нападение совместно с болгарской армией и захватить район в стратегической глубине вражеской защиты.

Сходство учений „СОЮЗ-78” и „СОЮЗ-73” явное: существование 2-ого румынского южного фронта, боевые действия против врага, который атакует неожиданно и который может применить оружие массового уничтожения, успех выполненной операции ОВД против НАТО-освобождение Болгарии и перевод боевых действий на территорию врага. Основное отличие состоит в главном направлении действий Румынской армии на юго-западном театре военных действий: оперативное направление-турецкое 1973 год и оперативное направление-греческое 1978 год с установлением стратегического выравнивания фронта для защиты перешейка Пелопонес.

Идеи учений „СОЮЗ-78” были в общих чертах сохранены и в учениях в Болгарии в 1978 году осенью. Операции, в которых были задействованы воинские части стран содружества, имели и греческое, и турецкое направления, румынская армия участвовала только в играх по карте. Согласно плану Главного Штаба ОВС. Советские части впервые имели два собственных фронта на юго-западном театре военных действий. Один из фронтов формировался во втором стратегическом эшелоне, сосредоточившись в „Трансильвании, Молдове и Мунтении, откуда должен был быть введен в бой в стратегической глубине”.

Этот план не удовлетворил военных руководителей Румынии. Они не были согласны с тем, что военные игры частично проходят на

территории Румынии, как было летом 1968 года и что армии СССР, Польше, Демократической Германии, Венгрии и Болгарии будут на территории Румынии. Это было еще до нападения на Чехословакию. Поэтому Румынское военное командование поехало в Москву на беседы с Советским Командованием о том, чтобы снять фронт, сформированный Киевским Военным Округом из проекта учений. Следствие переговоров было то, что Москва приняла решение о снятии этого фронта и об изменении плана учений, а так же об изменении линии фронта, переведя силы фронта на юг от Дуная.

В итоге румынские власти, начиная с августа 1968 года прекратили выставлять на показ свою оппозицию в ОВД с тем, чтобы занять в международном плане позицию, которая позволила бы им получить доступ к кредитам и высоким технологиям западной Европы и Северной Америки. Неопубликованные документы, найденные недавно в Центральном Национальном Историческом Архиве, доказывают тот факт, что власти в Бухаресте разрешили советским военным частям пересечь транзитом Румынию, после событий в Чехословакии с целью участия их в военных учениях на территории Болгарии. В тоже время можно констатировать факт, что напряжение между Москвой и Бухарестом не было настолько сильным, чтобы прекратить повторяющиеся полеты военных советских самолетов над территорией Румынии в 1972- 1974 годах (2-4 пролёта в месяц). Эти полеты, с разрешения Бухареста, проводились с целью «постоянной разведки с воздуха радиотехнических средств, соседних с социалистическими, капиталистических стран». Эти совершенно секретные действия ставят под вопрос понятие термин «Маверик», созданный пропагандистами Коммунистического режима Румынии, потому что Н. Чаушеску был согласен с тем, чтобы военные воздушные аппараты принадлежащие другому государству, постоянно нарушали румынское воздушное пространство с целью развертывания действия электронного шпионажа против других стран. По нашему мнению, утверждение, что румынские власти начиная с 1968 года, запретили полёты военных иностранных самолётов над своей страной могут быть опровергнуты этими документами, находящимися в бывших архивах ЦККПР.

Надеемся, что историки, может быть, узнают вскоре, почему население Румынии получало фальшивые информации столько лет. Разве был случайным тот факт, что осуществляли это отравление как раз те, кто в то время всё об этом знал и разрешил транзит советских войск через Румынию и нарушение воздушного пространства военными иностранными самолетами и потом, после падения коммунистического режима в Румынии, потеряв привелегии номенклатуры КПР. Не признали факты, которые они совершали сознательно. Чтобы ответить на этот вопрос, необходимо углублённое изучение документов бывшего архива

ЦККПР. и подкрепление их с другой информацией из мемориальных источников и от Службы истории Армии.

Совместные военные учения, которые развертывались в Румынии, начиная с 1973 года имели ряд общих элементов с учениями „СОЮЗ-73”. Во-первых в основном учения имели место на карте без разрешения транзита, остановок или временного расположения иностранных военных на территории Румынии, вопреки постоянным протестам советских маршалов и генералов.

Во-вторых был сохранён „румынский фронт”, созданный для военных обстановок, под командованием командующего штабов пехотных войск и танковых войск, которой подчинялся Н.Чаушеску. Такие меры создали возможность утверждать, что все воинские части и штабы Румынии, находящиеся в составе ОВС, подчинялись национальным приказам как в мирное время, так и во время войны. Трудно поверить, что в действительности Москва согласилась бы нарушить элементарный военный принцип единого приказа и таким образом, поставило бы под удар крупные соединения ОВД, бывшие на юго-западном военном театре действий только для того, чтобы удовлетворить тщеславие Н.Чаушеску. ОВД целиком было творением лидеров СССР, поэтому, естественно, военное руководство исходило из Кремля, без учета идей и интересов румын.

В-третьих, начиная с 1966 года, совместные военные учения, в которых были задействованы вооружённые силы Румынии, были задуманы и развертывались на юго-западном театре военных действий и, как правило на „оперативное греческое направление”, и имели целью „формирование практических навыков, необходимых для организации планирования и командования руководства операцией в эшелоне Дивизия-Армия”. Обычно штаб ОВС устанавливал, чтобы румынские войска развертывали в начале каждой весны совместные оперотивно-стратегические учения только по картам.

Место этих плановых учений было указано Министром Обороны Румынии с согласия Н.Чаушеску на побережье Чёрного моря, в северной Мангалии (Нептун). Таким образом, избегали, чтобы генералы и офицеры военных иностранных штабов хотя бы на несколько дней останавливались в Бухаресте, предвидя возможным государственный переворот против Н.Чаушеску.

Существует и другое доказательство решения о выборе места „Нептун” для развертывания совместных учений по карте. Например, был подержан факт, что эта стратегическая операция большой сложности содержала и меры, предусматривающие оборону побережья Чёрного моря и устья Дуная. Хотя эти учения развертывались по картам и в залах, участники имели возможность узнать, непосредственно часть территории по замыслам учений, а также и местных людей.

Считаем, что такой анализ теряет из вида именно общий замысел совместных плановых учений Штаба ОВС для Румынии (с 1966 года): развёртывание военных учений на юг от Дуная, с частями трёх фронтов, направленных на продвижение по территории Болгарии в оперативном направлении -Греция или Турция. Румынское побережье и устье Дуная не находились не разу на линии фронта, потому что советское командование учениями использовало улучшенный вариант „доктрины Соколовский”, тогда как главная цель юго-западного театра военных действий было завоевание проливов Босфор и Дарданелла и создание линии фронта для защиты ОВС на перешеек Пелопонес . Изучение добруджского оперативного театра или знакомство с местными жителями Добруджи не засвидетельствовано в главном замысле военных учений ОВС совместно с румынскими войскими частями на юго-западном театре военных действий.